

**Govern
de les Illes Balears**
Conselleria d'Educació i Cultura

Institut d'Educació Secundària
Mossèn Alcover

**DEPARTAMENT DE SERVEIS SOCIOCULTURALS I A LA
COMUNITAT**

**PROVES LLIURES
CICLE FORMATIU DE GRAU SUPERIOR
INTEGRACIÓ SOCIAL.**

IES MOSSÈN ALCOVER

INDEX

1.INTRODUCCIÓ	Pàg.3
2.ELS MÒDULS: CONTINGUTS, RESULTATS D'APRENTATGE, CRITERIS D'AVUACIÓ I MATERIAL DIDÀCTIC RECOMANAT	Pàg.3
PRIMER	
2.1.CONTEXT DE LA INTERVENCIÓ SOCIAL	Pàg. 3
2.2.METODOLOGIA DE LA INTERVENCIÓ SOCIAL	Pàg. 7
2.3.MEDIACIÓ COMUNITÀRIA	Pàg. 11
2.4.PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL	Pàg. 14
2.5.INSERCIÓ SOCIOLABORAL	Pàg. 18
2.6.FORMACIÓ I ORIENTACIÓ LABORAL	Pàg. 22
SEGON	
2.7.ATENCIÓ A LES UNITATS DE CONVIVÈNCIA	Pàg.27
2.8.PRIMERS AUXILIS	Pàg.31
2.9.HABILITATS SOCIALS	Pàg.36
2.10.SISTEMES AUGMENTATIUS I ALTERNATIUS DE COMUNICACIÓ	Pàg.41
2.11.EMPRESA I INICIATIVA EMPRENEDORA	Pàg.47
2.12.SUPPORT A LA INTERVENCIÓ EDUCATIVA	Pàg.51
3.EL FORMAT DE LA PROVA	Pàg.55
4. EL CALENDARI DE LES PROVES LLIURES	Pàg.55
5.MATERIALS NECESSARIS PEL DIA DE LA PROVA	Pàg.55

1. INTRODUCCIÓ

En aquest document s'especifiquen de manera general els aspectes més importants que fan referència al desenvolupament de les proves lliures

Es recomana la lectura de:

- ***L'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura del 6 de març de 2008 per la qual es regulen les proves lliures per obtenir el títol de tècnic superior de formació professional del sistema educatiu.***
- ***Resolució de la directora general de Formació Professional i Formació del Professorat. Publicació anual. Document de consulta: document general d'informació de proves lliures o a la pàgina web de la DGFPFP***

2. ELS MÒDULS I ELS SEUS CONTINGUTS

Els exàmens tenen com a referent els continguts, resultats d'aprenentatge i criteris d'avaluació especificats per a cada mòdul a:

-Reial decret 1074/2012, de 13 de juliol, pel qual s'estableix el títol de Tècnic Superior en Integració Social i es fixen els seus ensenyaments mínims (BOE núm. 195, de 15 d'agost).

-Ordre ECD/106/2013, de 23 de gener, per la que s'estableix el currículum del cicle formatiu de grau superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Integració Social (BOE núm. 28, d'1 de febrer).

Per altra banda i com a suport a la preparació d'aquests mòduls es poden tenir en compte els materials didàctics recomanats.

MÒDULS DE PRIMER CURS

2.1.CONTEXT DE LA INTERVENCIÓ SOCIAL

2.1.1.CONTINGUTS

a)Caracterització de la dinàmica social:

- Anàlisi dels processos del desenvolupament evolutiu de l'ésser humà:
Socialització i cicle vital. Agents de socialització.
Construcció de l'autoconcepte
- Conceptes i processos bàsics de psicologia social i sociologia:
Conformació social de la conducta: normalització, conformisme i obediència.
Atribució.
Actituds.
Identitat personal i pertinença al grup.
Estereotips, prejudici i discriminació.
La perspectiva de gènere com a alternativa a la discriminació de les dones.
- Anàlisi de l'estructura i els processos de la dinàmica social:
Conducta col·lectiva i moviments socials.
Influència de les minories.
Innovació i canvi social.
La influència social
- Xarxes comunitàries:
Concepte.
Característiques i funcionament.
- Valoració de la influència dels processos psicològics i sociològics en el desenvolupament de les intervencions socials.

b) Caracterització dels processos d'integració i exclusió social:

- **Psicosociologia de l'exclusió social:**
 - Integració, marginació i exclusió social.
 - Conceptes, teories, processos i factors influents en l'exclusió social. Indicadors.
 - Valoració del prejudici i la discriminació com a causes d'exclusió.
 - El gènere com a factor d'exclusió social.
- **Necessitats i demandes socials:**
 - Marc conceptual.
 - Diferenciació entre necessitat i demanda en la intervenció social.
- **Anàlisi de les relacions entre necessitat, marginació i exclusió.**
- **Processos de reinserció social:**
 - Identificació de les principals dificultats per a la reinserció social.

c) Interpretació del marc de la intervenció social:

- **La intervenció social:**
 - Marc conceptual.
 - Antecedents, evolució històrica i situació actual.
 - Identificació dels sectors de la intervenció social: social, sociolaboral, socioeducatiu i sociosanitari.
 - Valoració de la protecció social com a dret.
- **Anàlisi dels models d'intervenció social a Espanya i països del nostre entorn:**
 - Principis bàsics, estructura organitzativa i funcional.
 - Organització dels serveis socials.
 - Recursos destinats a l'acció social.
 - Anàlisi de la resposta de les polítiques socials a les necessitats i demandes dels diferents col·lectius.
- **Marc administratiu, legislatiu i competencial de la intervenció social:**
 - Fonaments constitucionals i legislació de caràcter estatal, autonòmic i local.
 - Normes reguladores d'equipaments i centres.
 - Identificació de les principals fonts i recursos documentals sobre el marc legislatiu i administratiu de la intervenció social.
- **El perfil professional del tècnic superior en integració social:**
 - La professionalització de la intervenció social.
 - Àmbits professionals del tècnic superior en integració social.
 - Competències i funcions.
 - Els equips professionals.
 - La interdisciplinarietat en la intervenció social.

d) Determinació dels àmbits d'intervenció social:

- **Característiques biològiques, psicològiques i socials associades a situacions o risc d'exclusió social.**
- **Anàlisi de les característiques i necessitats de col·lectius específics: tercera edat, família i menors, immigració, minories ètniques, persones amb discapacitat, dones i altres col·lectius:**
 - Anàlisi dels factors influents en les necessitats i demandes socials dels diferents col·lectius.
- **Identificació de les principals fonts d'informació sobre els diferents col·lectius d'intervenció:**
 - Llocs web d'organitzacions i institucions públiques i privades dels col·lectius susceptibles d'exclusió social.
- **Valoració de l'anàlisi de necessitats com a punt de partida de la intervenció.**

e) Caracterització de serveis i programes d'intervenció social:

- **Estratègies d'intervenció social: polítiques, amb/en la societat, en el grup, familiar i amb l'individu.**
- **Organitzacions, serveis i programes d'intervenció social:**
 - Anàlisi dels serveis i programes dirigits als diferents col·lectius: tercera edat, família i menors, immigració, minories ètniques, persones amb discapacitat, dones i altres col·lectius.
- **Anàlisi del context d'intervenció propi de cada àmbit:**
 - Marc legislatiu específic.
 - Organitzacions, serveis i programes.
 - Centres i equipaments.
 - Aspectes bàsics de la intervenció social duta a terme en els diferents serveis i programes.
 - Prestacions i ajudes de les administracions als diferents col·lectius.
- **Support social i autoajuda.**

- Participació social i voluntariat: àmbit i límits d'actuació.
- Ús de la xarxa per a l'obtenció d'informació sobre serveis, programes i recursos d'intervenció social:
 - Llocs web d'organismes i institucions públiques i privades que desenvolupen programes i serveis d'intervenció social.
 - Recursos documentals d'intervenció social en Internet.
 - L'accés digital als recursos de protecció social.

2.1.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVUACIÓ.

RA1:Caracteritza la dinàmica social, relacionant-la amb els conceptes i processos psicològics i sociològics que la sustenten.

- a) S'han explicat els processos bàsics del desenvolupament evolutiu de l'ésser humà.
- b) Es han caracteritzat els processos que influeixen en la conformació social de la conducta i les actituds.
- c) Es han descrit els elements que configuren l'estructura social i les relacions entre ells.
- d) S'han descrit els processos bàsics que intervenen en la dinàmica i el canvi social.
- i) Es han identificat els factors que afavoreixen o inhibeixen el canvi social.
- f) Es han identificat els factors que faciliten o dificulten la participació social i comunitària.
- g) S'ha argumentat la necessitat de conèixer els aspectes bàsics de la dinàmica social en el disseny de les intervencions.
- h) S'ha explicat el paper de la perspectiva de gènere en la dinàmica i el canvi social.

RA2:Caracteritza els processos d'integració i exclusió social, identificant els factors sociològics i psicològics influents

- a) S'han definit els conceptes psicològics i sociològics bàsics relacionats amb els processos d'inclusió i exclusió social.
- b) S'han explicat els processos bàsics associats a la integració i exclusió social de persones i col·lectius.
- c) S'han identificat les principals causes de la marginació i l'exclusió social.
- d) S'han identificat els indicadors generals de marginació i exclusió social.
 - i) S'han descrit les principals necessitats socials.
- f) S'ha diferenciat entre necessitat i demanda social.
- g) S'ha argumentat la influència de les necessitats socials en la marginació i exclusió social.
- h) S'han concretat els mecanismes i processos generals de reinserció social.

RA3:Interpreta el marc de la intervenció social, relacionant la seva estructura jurídica i administrativa amb la realitat en què es desenvolupa.

- a) S'han explicat els antecedents i l'evolució de les polítiques d'intervenció social.
- b) S'ha descrit l'actual marc jurídic i administratiu de la intervenció social.
- c) S'ha relacionat el marc jurídic dels sistemes de protecció social amb la realitat en què es desenvolupen.
- d) S'han concretat els diferents sectors d'intervenció social.
 - i) S'ha justificat la necessitat de la protecció social com un dret de les persones.

- f) S'ha argumentat la importància dels sistemes de protecció social com a element d'integració i estabilitat social.
- g) S'ha valorat la importància de la discriminació positiva en els processos d'igualtat.
- h) S'ha descrit el paper del tècnic superior en Integració Social en el marc de la intervenció social.

RA4:Determina els àmbits d'intervenció social, descrivint les característiques i necessitats dels col·lectius que els integren.

- a) S'han descrit les característiques biològiques, psicològiques i socials associades a situacions o risc d'exclusió social.
- b) S'han identificat els col·lectius que integren els diferents àmbits d'intervenció social.
- c) S'han explicat les característiques i necessitats de les persones i col·lectius susceptibles d'exclusió social.
- d) S'han identificat els factors influents en la situació o risc d'exclusió social dels diferents col·lectius.
- e) S'han descrit les variables que influeixen en les situacions de necessitat en els sectors objecte d'intervenció.
- f) S'han relacionat les característiques dels subjectes i col·lectius específics amb les demandes i necessitats d'intervenció social.
- g) S'han identificat les principals fonts d'informació sobre els col·lectius d'intervenció.
- h) S'ha valorat la importància de fonamentar la intervenció en les necessitats dels destinataris.

RA5:Caracteritza serveis i programes d'intervenció social, relacionant-los amb les necessitats personals i socials a les quals donen resposta.

- a) S'han identificat els diferents enfocaments, modalitats i estratègies d'intervenció social.
- b) S'han relacionat els principis organitzatius i serveis dirigits a la intervenció social amb diferents col·lectius.
- c) S'han descrit distints contextos i sistemes organitzatius d'intervenció.
- d) S'han explicat les línies generals dels principals programes d'intervenció social i promoció de la igualtat.
- e) S'han identificat els aspectes bàsics de la intervenció social amb diferents col·lectius.
- f) S'han enumerat les principals prestacions i ajudes a les quals tenen dret els diferents col·lectius.
- g) S'ha valorat la importància de suport social en la integració de les persones.
- h) S'han concretat la importància social, l'àmbit d'actuació i els límits del voluntariat en la intervenció social.

2.1.3.MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- Sánchez, N. Román, M.A. González, A. (2016). *Context de la intervenció social*. Altamar. Barcelona.

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- *Real Decreto 1074/2012, de 13 de julio, por el que se establece el título de Técnico Superior en Integración Social y se fijan sus enseñanzas mínimas.*
- *Orden ECD/106/2013, de 23 de enero, por la que se establece el currículo del ciclo formativo de grado superior correspondiente al título de Técnico Superior en Integración Social.*
- Normativa estatal i autonòmica referida al context de la intervenció social:

- Llei 8/2013 de 9 de desembre per a la millora de la qualitat educativa.
- Llei 16/2003 de 28 de maig de cohesió i qualitat del Sistema Nacional de Salut.
- Reial Decret Llei 3/2012 de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral
- Llei orgànica 4/2000 d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.
- Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.
- Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei general de drets de les persones amb discapacitat i la seva inclusió social.
- Llei orgànica 3/2007, de 22 de març per a la igualtat efectiva de dones i homes.
- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

c. Material complementari

- IGOP (2005) *Análisis de los factores de exclusión*. Fundació BBVA. Madrid
- Leal, F. (2002) *Comprender la enfermedad mental*. Múrcia. Universidad de Murcia.
- MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD. Directorio de Servicios sociales e igualdad. A: www.mssi.go.es/ssi/portada/home.htm
- Palacios, A; Romañach, J. (2007) *El modelo de la diversidad*. Ediciones Diversitas. A: www.diversocracia.org/docs/Modelo_diversidad.pdf
- Pié, A. (coord) (2012) *Deconstruyendo la dependencia*. Propuestas para una vida independiente. Barcelona: UOC
- Tezanos, J. (2010) *Tendencia en desigualdad y exclusión social*. Editorial Sistema.
- Vilà, A. (2009): A: G. Jarraiz (coord), *Actuar ante la exclusión. Análisis, políticas y herramientas para la inclusión social*. Madrid: Fundació Foessa

d. Webgrafia

- Pàgina de l'Institut Obert de Catalunya
http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1753_ISO/ISO_1753_M01/web/html/
- Bloc amb recursos per a la família de Serveis Socioculturals i a la Comunitat
<http://www.todossoc.es/>

2.2.METODOLOGIA DE LA INTERVENCIÓ SOCIAL

2.2.1.CONTINGUTS

a) Determinació de mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi de la realitat:

- Mètodes i tècniques de la recerca social:
 - Conceptes i aspectes teòrics bàsics.
 - La recerca-acció.
 - Tècniques i instruments qualitius i quantitius.
 - Anàlisi de les tècniques bàsiques de mostreig.
- Anàlisi de les principals fonts i sistemes de registre de la informació:
 - L'observació.
 - L'entrevista.
 - El qüestionari.
 - L'enquesta.
 - La recopilació documental.
- Elaboració i aplicació d'instruments de recollida d'informació.
- Possibilitats i limitacions de les diferents tècniques i instruments.
- Les fonts d'informació.
- Fiabilitat i validesa de la informació.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació en la recerca social.

- Anàlisi i interpretació de dades:
Mètodes, tècniques i instruments.
Estadística bàsica.
- Valoració dels aspectes ètics de la recollida d'informació.

b) Determinació dels elements de projectes d'intervenció social:

- Models teòrics en la intervenció social: ecològic i sistèmic, entre d'altres.
- La planificació en la intervenció social:
Concepte, funcions i models teòrics.
Nivells de planificació: pla, programa i projecte.
Tipus de planificació.
Principis generals i requisits de la planificació.
Avantatges, inconvenients i limitacions de la planificació.
- Tècniques de programació característiques de la intervenció social.
- El procés de planificació. Fases i elements:
Conceptes bàsics.
Elements metodològics: estratègies i tècniques d'intervenció, activitats i tasques.
Tècniques de definició de temps.
Organització i gestió dels recursos materials i humans.
Anàlisi de la coherència interna.
El pla d'atenció al client.
La retroalimentació.
- Valoració del projecte com a eix de la intervenció del tècnic.

c) Determinació d'estratègies de promoció i difusió de projectes d'intervenció:

- Conceptes bàsics de publicitat i comunicació.
- Publicitat i mitjans de comunicació en la intervenció social:
Estratègies de promoció i difusió. Màrqueting.
Disseny de campanyes de promoció i difusió de projectes d'intervenció social.
- Elaboració de materials per a la promoció i difusió de projectes socials: cartells, tríptics, entre uns altres.
- Ús de tecnologies de la informació i la comunicació en la promoció i difusió de projectes socials: processadors de text, presentacions, ràdio i vídeo, entre d'altres.

d) Incorporació de la perspectiva de gènere en els projectes d'intervenció social:

- Anàlisi de la realitat des de la perspectiva de gènere:
Processos i tècniques.
- La perspectiva de gènere en el disseny de projectes d'intervenció social:
Perspectiva històrica de la igualtat d'oportunitats.
Teoria de la construcció de gènere.
Llenguatge, pensament i gènere.
Creences, actituds i comportaments en igualtat entre homes i dones.
Rols, estereotips i valors en la igualtat d'oportunitats de gènere.
- Marc legal de la igualtat d'oportunitats:
Polítiques d'igualtat.
Planes, programes i projectes d'igualtat d'oportunitats.
- Anàlisi de diferents recursos i/o organismes que promouen la igualtat entre dones i homes:
Tractament i transferència de la informació per a la promoció de la igualtat entre homes i dones i la conciliació de la vida familiar.
- Protocols internacionals. Guies i manuals de llenguatge no sexista.
- Incorporació de la perspectiva de gènere en els instruments de promoció i difusió.

e) Definició de procediments d'avaluació de projectes d'intervenció social:

- Avaluació de projectes:
Concepte, funcions i models teòrics.
Principis i tipus d'avaluació.
L'avaluació com a element de la programació.
- Anàlisi del procés d'avaluació:
Fases.
Continguts de l'avaluació.
Organització dels recursos i activitats d'avaluació.

- Els suports informàtics en el tractament i organització de la informació.
- Elaboració d'informes i memòries.
- La gestió de la qualitat en els projectes d'intervenció social.
- Avaluació i seguiment en les intervencions per impulsar la igualtat entre homes i dones.
- Valoració de l'objectivitat en l'avaluació.

2.2.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVUACIÓ.

RA 1: Determina mètodes, tècniques i instruments per a l'anàlisi de la realitat social interpretant les seves característiques i l'àmbit d'aplicació.

- S'han identificat les principals mètodes, tècniques i instruments d'obtenció de la informació.
- S'han concretat els requisits d'aplicació dels diferents instruments i recursos.
- S'han identificat les aplicacions, possibilitats i limitacions de les diverses tècniques i instruments.
- S'han elaborat instruments coherents amb la seva finalitat.
- S'han utilitzat les tecnologies de la comunicació en l'elaboració d'instruments per a l'obtenció d'informació.
- S'han seleccionat les tècniques d'anàlisi adequades a la situació.
- S'ha justificat el paper de l'anàlisi de la realitat a l'èxit de la intervenció.
- S'han valorat els aspectes ètics de la recollida i tractament de la informació.
- S'ha argumentat la importància de l'anàlisi de la realitat des de la perspectiva de gènere.

RA 2: Determina els elements que constitueixen un projecte d'intervenció social, relacionant els seus elements amb els diferents models de planificació.

- S'han comparat diversos models teòrics d'intervenció social.
- S'han identificat els diferents nivells de planificació en la intervenció social.
- S'han comparat diferents models de planificació.
- S'han descrit les fases del procés de planificació
- S'ha justificat la necessitat de fonamentar adequadament els projectes d'intervenció social.
- S'han identificat els elements fonamentals de planificació.
- S'han comparat mètodes, tècniques i instruments aplicables a la intervenció social.

RA 3: Determina els elements que constitueixen un projecte d'intervenció social, relacionant els seus elements amb els diferents models de planificació.

- S'han comparat diversos models teòrics d'intervenció social.
- S'han identificat els diferents nivells de planificació en la intervenció social.
- S'han comparat diferents models de planificació.
- S'han descrit les fases del procés de planificació
- S'ha justificat la necessitat de fonamentar adequadament els projectes d'intervenció social.
- S'han identificat els elements fonamentals de planificació.
- S'han comparat mètodes, tècniques i instruments aplicables a la intervenció social.

RA 4: Defineix procediments d'avaluació de projectes d'intervenció social analitzant els diferents models teòrics i tenint en compte la perspectiva de gènere.

- S'han descrit models, tècniques i instruments d'avaluació a la intervenció social.
- S'han explicat les funcions i principis generals de l'avaluació.
- S'han descrit les diferents fases de l'avaluació.
- S'han concretat les tècniques, indicadors, criteris i instruments d'avaluació de projectes d'intervenció social.
- S'han determinat estratègies i instruments per verificar la incorporació de la perspectiva de gènere en projectes d'intervenció social.
- S'ha argumentat la necessitat de l'avaluació per optimitzar el funcionament dels programes i garantir la seva qualitat.
- S'han emprat les tecnologies de la informació i la comunicació per la elaboració i presentació d'informes d'avaluació i memòries.

RA 5: Identifica i aplica paràmetres de qualitat als treballs i activitats realitzats en el procés d'aprenentatge, per valorar la cultura de l'avaluació i de la qualitat i ser capaços de supervisar i millorar procediments de gestió de qualitat.

- S'han establert els procediments generals per a la gestió de la qualitat en els projectes dissenyats.
- S'han determinat estratègies i instruments per verificar la incorporació de la perspectiva de gènere en projectes d'intervenció social.
- S'ha argumentat la necessitat de l'avaluació per optimitzar el funcionament dels programes i garantir la seva qualitat.
- S'han utilitzat les tecnologies de la informació i la comunicació per a l'elaboració i presentació d'informes d'avaluació i memòries.

RA 6: Determina estratègies de promoció i difusió de projectes d'intervenció social relacionant els recursos disponibles amb els objectius perseguits.

- S'han explicat els conceptes i processos bàsics relatius a la publicitat i els mitjans de comunicació.
- S'ha argumentat la importància dels mitjans de comunicació en la promoció i difusió dels projectes socials.
- S'han identificat els elements fonamentals d'una campanya de promoció i difusió.
- S'han descrit els principals medis, estratègies i tècniques per a la promoció i difusió de projectes socials.
- S'han utilitzat les tecnologies de la informació i la comunicació per a l'elaboració de materials de promoció i difusió.
- S'han dissenyat campanyes de promoció i difusió de projectes socials utilitzant recursos de diversos tipus.
- S'ha argumentat la necessitat de promocionar i difondre els projectes socials.
- S'ha justificat la necessitat de garantir la veracitat informativa en els processos de promoció i difusió dels projectes socials.

2.2.3. MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- Metodologia de la intervenció social. E Altamar. Isabel Gutiérrez i Montserrat Sorribas, 2013. ISBN: 978-84-15309-64-2.
- Metodología de la intervención social. E Síntesis. Sandra Losada Menéndez, 2016. ISBN: 9788490773550.

b. Lectures obligatòries.

- Franco rebollar, P. , Franco Ugidos, B., Guilló Guirard, C. *De la participación como elemento de la intervección social, a la internección social como instrumento para garantizar la ciudadanía activa.*
- López – Arostegui, R. *La emancipación como horizonte de la intervención social.*
- Morata, txus (2004). «Pedagogia Social Comunitaria: un modelo de intervenció socioeducativa integral». *Educación Social. Revista de Intervención Socioeducativa*, 57, p. 13-32.
- Objectius generals i específics:

<http://drogues.gencat.cat/web/.content/minisite/drogues/professionals/prevencio/bases/lilibreblancdrog07.pdf>

- Manual bàsic per a l'elaboració de projectes:

http://tjussana.cat/doc/publicacions/UP_25.pdf

b. Webgrafia

- http://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/25689/Projectes%20Socials.%20Materials%20docents_.pdf?sequence=1
- <http://xarxanet.org/projectes/recursos/com-dissenyar-projectes>
- <http://www.unwomen.org/es/csw>
- Objectius generals i específics:

<http://drogues.gencat.cat/web/.content/minisite/drogues/professionals/prevencio/bases/lilibreblancdrog07.pdf>

- Manual bàsic per a l'elaboració de projectes:

http://tjussana.cat/doc/publicacions/UP_25.pdf

2.3. MEDIACIÓ COMUNITÀRIA

2.3.1. CONTINGUTS

a) Planificació de les intervencions de mediació:

- Orígens i evolució de la mediació.
- Principis de la mediació:
 - Avantatges i dificultats de la mediació.
 - Tipus i característiques de les fonts d'informació per a la mediació.
- Anàlisi de diferents models de mediació comunitària:
 - Model tradicional, lineal, transformatiu, circular-narratiu, interdisciplinari i altres.
 - Àmbits d'aplicació dels diferents models.
- Legislació relacionada amb la mediació.
- Valoració de la importància de planificar la mediació.
- La violència de gènere: dimensió de la violència sobre la dona.
- Marc normatiu sobre la violència de gènere: prohibició de la mediació en les situacions de violència de gènere.

b) Organització de les actuacions per a la prevenció de conflictes:

- Valors culturals dels principals col·lectius socials:
 - Claus culturals de les diferents minories ètniques.
 - Els valors i respecte a la diferència.
 - Els valors: concepte, característiques, classificació i funcions socials.
- El fenomen migratori:
 - Població autòctona i estrangera.
 - Minories ètniques en les societats plurals.
- Recursos de mediació comunitària.
- Determinació d'espais de trobada:
 - Tipus i característiques dels espais de trobada.
 - Espais i usos dels temps.
 - Utilitat dels espais de trobades per a la mediació.
- Els mediadors:
 - El mediador: funcions i habilitats del mediador.
 - Mediadors naturals.

c) Realització d'activitats dels processos de mediació comunitària:

- El conflicte:
 - Definició i tipus de conflictes.
 - Components del conflicte.
 - Cicles del conflicte.
- Tècniques de gestió de conflictes:
 - La transacció.
 - L'arbitratge.
 - La negociació.
- Etapes en el procés de mediació:
 - Fases i característiques del procés.
- Aplicació de tècniques utilitzades en la mediació comunitària.

d) Realització d'activitats d'avaluació de la mediació:

- Determinació de criteris i indicadors d'avaluació del procés.
- Sistemes de recollida d'informació del procés de mediació.
- Selecció d'estratègies d'avaluació.
- Selecció de tècniques i instruments per a l'avaluació de la mediació

2.3.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA1. Coneix el concepte de mediació comunitària i contextualitza la informació en el diferents àmbits.

- a) S'ha interpretat l'origen i l'ús de la mediació comunitària.
- b) S'han valorat els diferents àmbits de mediació, identificant les característiques de cada un.

- c) S'ha contextualitzat la legislació en el marc normatiu actual.

RA2. Reconeix les funcions i els principis del mediador.

- a) S'han interpretat els principis que fonamenten la mediació.
- b) S'han identificat els diferents models de mediació, exposant els avantatges i inconvenients de cada un.
- c) S'ha realitzat activitats per tal de fomentar les habilitats del mediador.
- d) S'ha identificat els mediadors naturals com a agents possibilitadors d'intercanvi de comunicació.

RA3. Valora els diferents fenòmens que es desenvolupen en la societat plural.

- a) S'ha treballat el concepte de cultura per tal de prendre consciència de la pluralitat en l'adquisició de valors.
- b) S'han identificat les característiques del fenomen migratori, incidint en la formació d'una societat plural.
- c) S'han desenvolupat tallers per a treballar la multiculturalitat i fomentar entorns interculturals i tenir consciència del prejudicis.
- d) S'ha valorat la importància de la planificació en el procés d'intervenció.

RA4: Planifica intervencions de mediació, relacionant-les amb els contextos en què es desenvolupen.

- a) S'han desenvolupat les característiques del col·lectiu més vulnerables.
- b) S'han seleccionat els objectius de la intervenció, partint de les característiques del context en què es desenvolupa.
- c) S'han detectat les situacions de la violència de gènere, derivant a les interessades als recursos específics en aquest àmbit.

RA5. Organitza actuacions per a la prevenció de conflictes, seleccionant les estratègies d'intervenció.

- a) S'han identificat les principals estratègies d'intervenció en la gestió de conflictes.
- b) S'han seguit criteris de confidencialitat i respecte en el tractament de la informació sobre el conflicte.
- c) S'ha ofert el servei de mediació voluntària com una opció en la gestió de conflictes.

RA6. Organitza activitats que afavoreixen els processos de mediació, afavorint la comunicació i la entesa.

- a) S'han dissenyat activitats afavoridors de la comunicació.
- b) S'ha planificat la trobada inicial amb les parts, potenciant el diàleg i la confiança.
- c) S'han seleccionat els espais, atenent les característiques dels participants.
- d) S'ha informat a les parts implicades en el procés de mediació sobre les fases del mateix per al seu coneixement i acceptació.

RA7. Realitza tallers que contribueixin a la resolució del conflicte mitjançant tècniques de mediació.

- a) S'han aplicat tècniques per mantenir un clima de serenitat en el procés de mediació.

- b) S'han seleccionat els models i tècniques que es van a emprar en el procés de mediació, d'acord amb el coneixement de la situació prèvia.
- c) S'ha mostrat iniciativa davant les situacions sorgides en el desenvolupament de la intervenció.

RA8. Desenvolupa un procés de mediació atenent a totes les fases del mateix i valorat els acords obtinguts.

- a) S'ha valorat la coherència de la planificació de les activitats amb els objectius previstos en la intervenció.
- b) S'han redactat els acords per escrit i se li han facilitat a les parts per a la seva posterior confirmació.
- c) S'ha valorat el contrast d'opinions i l'intercanvi d'experiències de tots els participants en l'organització de la intervenció.
- d) S'han establert els criteris i indicadors per a dur a terme l'avaluació.

2.3.3. MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- Mediació Comunitària, editorial Altamar. ISBN 978-84-16415-07-6

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- Reial decret llei 5/2012, de 5 de març, de mediació en assumptes civils i mercantils.
- Llei 14/2010, de 9 de desembre, de mediació familiar de les Illes Balears.
- Principis de la mediació, llei 5/2009 de mediació en l'àmbit privat del dret privat.
- L'article 3 de la Directiva 2008/52 del Parlament Europeu

c. Material complementari

- Documental: "La mediació" de Josep Rovira. Producció pròpia TV3, "Sense Ficció".
- Llibre: *La mediación: resolución pacífica de conflictos: régimen jurídico y eficacia procesal*. Munné Catarina, Frederic; Vidal Teixidó, Antoni. Editorial: Las Rozas, 2013.
- Llibre: *Justicia de paz y alternativa*. Bonet Navarro, José. Editorial: Dykinson, 2014

d. Webgrafia

- http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/formacio_recerca_documentacio/formacio/gestcon/comunitats_de_practica/prevencio_i_mediacio_comunitaria/
- http://www.diba.cat/web/acciocomunitariaparticipacio/mediacio_ciudadana
- http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/61465/1/guia_lectura_mediacio.pdf

2.4. PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL

L'examen d'aquest mòdul s'ha de fer en anglès.

2.4.1. CONTINGUTS

a) Elaboració de programes d'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social:

- Promoció de l'autonomia personal.
- Autonomia, dependència i autodeterminació.
- Habilitats d'autonomia personal i social:
 - Concepte i components.
 - Conceptes relacionats.
 - Paper de les habilitats d'autonomia personal i social en la vida quotidiana de les persones.

Identificació de les manques i alteracions més freqüents en habilitats d'autonomia personal i social.

- Procés general d'adquisició d'habilitats bàsiques.
- Fonaments de psicologia de l'aprenentatge:
 - Conceptes i processos bàsics.
 - Models conductuals, cognitius i cognitius conductuals.
- Programes d'entrenament en habilitats d'autonomia personal i social: fases i elements.
- Coordinació amb l'equip interdisciplinari i la família.

b) Organització d'activitats d'adquisició d'habilitats de la vida diària:

- Habilitats de la vida diària:
 - Concepte.
 - Classificació.
- Programes d'entrenament d'habilitats de la vida diària.
- Tècniques d'entrenament d'habilitats de la vida diària:
 - Habilitats d'auto-cura
 - Habilitats d'organització de la vida quotidiana.
- Ajudes tècniques per a les activitats de la vida diària.
- Alfabetització tecnològica.
- Adaptació de l'entorn.
- Valoració de la importància de promoure entorns segurs.

c) Organització d'activitats d'adquisició de competències bàsiques de mobilitat:

- Orientació i mobilitat:
 - Concepte.
 - Fonaments teòrics.
- Programes d'entrenament de competències bàsiques de mobilitat.
- Tècniques d'entrenament de competències bàsiques de mobilitat:
 - Tècniques d'orientació.
 - Tècniques de trasllat.
 - Tècniques de mobilització.
- Ajudes tècniques per a la prevenció de la pèrdua i manteniment de mobilitat:
 - Maneig i adaptació d'ajudes tècniques.
 - Selecció, adequació i posada a punt dels mitjans i les ajudes tècniques.
- Accessibilitat.
- Valoració de la importància de promoure entorns segurs.

d) Organització d'activitats d'entrenament i adquisició d'habilitats socials:

- Adquisició d'habilitats socials: factors que influeixen en la seva adquisició.
- Programes d'entrenament i adquisició d'habilitats socials:
 - Programes educatius.
 - Programes específics.
- Tècniques d'entrenament i adquisició d'habilitats socials.

e) Organització d'activitats d'estimulació, manteniment i rehabilitació de les capacitats cognitives:

- Estimulació i manteniment cognitiu:
 - Concepte.
 - Fonaments teòrics.
- Programes d'entrenament, d'estimulació i manteniment cognitiu.
- Tècniques d'entrenament, d'estimulació i manteniment cognitiu:
 - Tècniques per a la millora de la memòria.
 - Tècniques per a la millora de l'atenció.
 - Tècniques per a la millora de l'orientació.
 - Altres tècniques.
- Disseny d'activitats de manteniment i millora de la capacitat cognitiva.
- Valoració del caràcter preventiu dels programes d'estimulació cognitiva.

f) Desenvolupament d'activitats d'adquisició i entrenament d'habilitats bàsiques d'autonomia personal i social:

- Adaptació d'activitats segons els casos i nivells d'autonomia.
- Adaptació d'ajudes tècniques segons els casos i nivells d'autonomia.
- Elaboració de materials.

- Paper del tècnic:
 - Funcions i actituds.
 - Actuació en situacions de crisi.
 - Relació amb les persones usuàries i el seu entorn.
- Respecte per l'autodeterminació de la persona usuària.

g) Realització d'activitats de seguiment del procés de promoció d'habilitats d'autonomia personal i social:

- Indicadors del nivell d'autonomia de la persona usuària.
- Tècniques i instruments d'avaluació de l'autonomia personal i social:
 - Selecció.
 - Elaboració.
 - Aplicació.
- Elaboració d'informes:
 - Tipus d'informes.
- Transmissió de la informació.
- Valoració de la importància de la coordinació i el treball en equip en l'avaluació de la intervenció.

2.4.2.RESULTATS D'APRENENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA1- Elabora programes d'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social, seleccionant les tècniques pròpies de la intervenció.

- S'han identificat les fases d'un programa d'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social.
- S'han determinat els elements d'un programa d'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social.
- S'ha valorat l'estat de les persones usuàries a fi de determinar els objectius del programa.
- S'han identificat estratègies d'intervenció en l'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social.
 - S'han seleccionat tècniques d'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social en funció de la situació d'intervenció.
 - S'han seqüenciat les actuacions dirigides a l'aprenentatge i manteniment d'hàbits d'autonomia personal i social.
 - S'han determinat els recursos del programa d'entrenament en habilitats d'autonomia personal i social.
 - S'han dissenyat les adaptacions necessàries al programa d'intervenció per atendre les necessitats individuals de les persones.
 - S'han establert les pautes d'actuació i col·laboració amb l'equip interdisciplinari i la família.
 - S'ha argumentat la importància de les habilitats d'autonomia personal i social en la vida quotidiana de les persones.

RA1.2- Desenvolupa activitats d'entrenament d'habilitats d'autonomia personal i social, seleccionant-les en funció de les característiques de les persones usuàries.

- S'han realitzat activitats per al manteniment i millora de l'autonomia personal i social.
- S'han adaptat les activitats a les necessitats de les persones usuàries.
- S'han utilitzat els mitjans i ajudes tècniques establerts al programa d'intervenció.
- S'han utilitzat els materials amb iniciativa i creativitat.

- i) S'ha assessorat a la persona usuària sobre els serveis i recursos comunitaris i la seva manera d'utilització.
- f) S'han aplicat protocols d'actuació davant situacions de crisi en les persones.
- g) S'han adoptat mesures de prevenció i seguretat.
- h) S'han resolt de manera eficient les contingències sorgides.
- i) S'ha valorat la importància de respectar la capacitat d'elecció de les persones usuàries.

RA 2- Organitza activitats d'adquisició d'habilitats de la vida diària, descrivint les fases del procés de promoció d'autonomia.

- a) S'ha valorat l'estat de les persones per determinar els objectius de les activitats.
- b) S'han definit diferents situacions d'ensenyament-aprenentatge de promoció de l'autonomia en les activitats de la vida diària.
- c) S'han seleccionat les tècniques per afavorir l'autonomia en les activitats de la vida diària.
- d) S'han seleccionat els mitjans i ajudes tècniques.
- i) S'han seqüenciat activitats de promoció d'autonomia en les activitats de la vida diària.
- f) S'han establert les adaptacions de les ajudes tècniques en funció de les característiques de la persona.
- g) S'han establert mesures de prevenció i seguretat, seguint la normativa legal vigent.
- h) S'ha valorat la necessitat d'establir estratègies de col·laboració amb la família.

RA 3- Organitza activitats d'adquisició de competències bàsiques de mobilitat, descrivint les fases del procés.

- a) S'ha valorat l'estat de les persones per determinar els objectius de les activitats.
- b) S'han seleccionat les tècniques d'orientació i mobilitat.
- c) S'han seleccionat els mitjans i ajudes tècniques.
- d) S'han seqüenciat activitats d'adquisició de competències bàsiques de mobilitat.
- i) S'han establert les adaptacions de les ajudes tècniques en funció de les característiques de la persona.
- f) S'han establert mesures de prevenció i seguretat seguint la normativa legal vigent.
- g) S'ha valorat la necessitat de controlar les variacions en la situació de la persona pel que fa a la seva mobilitat.
- h) S'ha valorat la necessitat d'establir estratègies de col·laboració amb la família.

R4- Organitza activitats d'entrenament i adquisició d'habilitats socials, justificant la seva elecció.

- a) S'han identificat els principals obstacles que dificulten la comunicació i interacció social de la persona.
- b) S'ha valorat l'estat de les persones per determinar els objectius de les activitats.
- c) S'han definit diferents situacions d'ensenyament-aprenentatge d'adquisició d'habilitats socials.
- d) S'han concretat les estratègies metodològiques que s'han de seguir en el procés d'intervenció.

- i) S'han seleccionat les tècniques i procediments que s'han d'aplicar en el desenvolupament d'habilitats socials.
- f) S'han organitzat les tasques que cal realitzar per a l'adquisició d'habilitats socials.
- g) S'ha valorat la importància del paper del professional com a model en l'adquisició d'habilitats socials.
- h) S'ha determinat el protocol d'actuació per a una situació d'alteració de conducta.

RA5- Organitza activitats d'estimulació, manteniment i rehabilitació de les capacitats cognitives, seleccionant-les en funció de les necessitats que presentin.

- a) S'ha valorat l'estat de les persones per determinar els objectius de les activitats.
- b) S'han seleccionat estratègies d'intervenció dirigides al manteniment i millora de les capacitats cognitives.
- c) S'han definit les tècniques i procediments que cal aplicar en el desenvolupament d'activitats d'estimulació, manteniment i rehabilitació de les capacitats cognitives.
- d) S'han seleccionat recursos per a la realització d'exercicis i activitats proposades.
- i) S'han seqüenciat activitats d'estimulació, manteniment i rehabilitació de les capacitats cognitives.
- f) S'han establert adaptacions en les activitats en funció de les característiques de les persones.
- g) S'ha valorat la necessitat de controlar les variacions en la situació de la persona pel que fa a les seves capacitats cognitives.
- h) S'ha valorat la necessitat d'establir estratègies de col·laboració amb la família.

RA6-Realitza activitats de seguiment del procés de promoció d'habilitats d'autonomia personal i social justificant la selecció de les estratègies, tècniques i instruments d'avaluació.

- a) S'han seleccionat criteris i indicadors per a l'avaluació del programa d'entrenament.
- b) S'han elaborat instruments d'avaluació per al programa d'entrenament.
- c) S'han registrat les dades en els suports establerts.
- d) S'han elaborat informes sobre el desenvolupament del programa. i) S'han transmès els resultats de l'avaluació a les persones implicades.
- f) S'ha respost de manera eficaç a les contingències sorgides en la intervenció.
- g) S'ha valorat la importància de la transmissió de la informació a l'equip interdisciplinari.
- h) S'ha argumentat la importància del seguiment de la intervenció per a la millora de la mateixa.

2.4.3.MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- Díaz, Mª Emilia (2014): Promoció de l'autonomia personal i social. Editorial Altamar, Barcelona.
- Martín, Macarena (2016): Promoción de la autonomía personal. Editorial Síntesis, Madrid.

b .Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- Ley 39/2006, de 14 de diciembre, de Promoción de la Autonomía Personal y Atención a las personas en situación de dependencia.

- Ley 4/2009, de 11 de junio, de servicios sociales de las Illes Balears

c. Material complementari

- Lewis, Vicky (1991). Desarrollo y déficit. Editorial Paidós Ibérica, Barcelona.

d. Webgrafia

- <https://ioc.xtec.cat/educacio/cicles-formatius>
- http://www.ceapat.es/ceapat_01/cat_apo/index.htm
- <https://www.caib.es/sites/dgdependencia/es>
- <http://www.todossc.es/>
- http://www.imserso.es/imserso_01/autonomia_personal_dependencia/saad/index.htm

2.5.INSERCIÓ SOCIOLABORAL

2.5.1.CONTINGUTS

a) Caracterització del context de la inserció sociolaboral:

- Anàlisi del marc legal de la inserció sociolaboral.
- Polítiques d'inserció sociolaboral:
 - Mercat laboral i persones amb dificultats d'inserció.
 - Responsabilitat social de les empreses
 - Anàlisis dels beneficis socioeconòmics derivats de les polítiques d'inserció sociolaboral.
- Modalitats d'inserció sociolaboral:
 - Centres ocupacionals, centres especials d'ocupació, escoles taller i escoles d'oficis, entre uns altres.
- Recursos sociolaborals i formatius per a persones amb dificultats d'inserció sociolaboral:
 - Centres, entitats i serveis d'inserció laboral.
 - Registre de recursos i fonts d'informació d'inserció sociolaboral.
 - Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació com a mitjà de difusió del servei d'intermediació.
- Recursos per a l'atenció a les dones víctimes de la violència. Plans i actuacions.
- Recursos en l'àmbit laboral. Els itineraris d'inserció.
- Establiment de canals de comunicació i col·laboració amb empreses.
- Paper del tècnic superior en integració social en el procés d'inserció sociolaboral:
 - Tècniques de motivació dirigides a l'entorn de l'usuari per a la seva implicació en el procés d'inserció.

b) Planificació d'intervencions d'inserció laboral:

- Processos d'integració i marginació sociolaboral: necessitats sociolaborals de col·lectius específics.
- Projectes d'inserció laboral:
 - Organització de projectes d'inserció sociolaboral.
 - Fases i elements propis dels projectes d'inserció.
 - Implicació de l'usuari en el desenvolupament del projecte.
- Itineraris d'inserció laboral.
- Gestió de recursos en el desenvolupament de projectes d'inserció:
 - Tipus de recursos implicats.
 - Gestió de mitjans i materials implicats en els projectes d'inserció.
- Metodologia de la inserció sociolaboral:
 - Valoració funcional de l'usuari.
 - Detecció de desajustaments i anàlisis de riscos.
 - Col·laboració amb l'equip en l'anàlisi de situacions d'ajust o desajustament de les demandes de la tasca a la capacitat de l'individu.

c) Aplicació de tècniques d'entrenament en habilitats sociolaborals:

- Habilitats d'autonomia personal per a la inserció sociolaboral:
 - Mobilitat i desplaçaments en l'entorn laboral.
 - Utilització de recursos comunitaris sociolaborals.

- Valoració i gestió del salari.
Tècniques de promoció de l'autonomia personal en l'entorn laboral.
 - Habilitats socials per a la inserció sociolaboral:
Relacions interpersonals en entorns laborals.
Normes socials en l'àmbit laboral.
 - Habilitats laborals:
Normes de seguretat i higiene.
Tècniques de promoció de les competències laborals.
de la jornada laboral.
Estructuració de tasques. Passos, materials i eines.
 - Habilitats de cerca activa d'ocupació:
Tècniques d'orientació en la cerca d'ocupació.
Procediments d'autoocupació.
 - Creació d'ambients positius en l'àmbit laboral:
Identificació d'aspectes motivadors del treball.
Selecció d'estímul que millorin el rendiment.
Estratègies per a l'evitació de situacions de frustració i crisi.
Comportaments individuals i grupals en l'entorn laboral.
- d) Planificació d'activitats d'inserció laboral:**
- L'ocupació amb suport:
Concepte.
Característiques.
Regulació de l'ocupació amb suport.
 - Metodologia de l'ocupació amb suport:
Fases del procés.
Principis ètics de l'ocupació amb suport.
Aplicació de criteris de qualitat en l'ocupació amb suport.
 - El paper del preparador laboral:
Funcions i tasques dels suports naturals i externs.
 - L'adaptació del lloc de treball:
Funcions, tasques i habilitats requerides per a l'avaluació de les condicions laborals.
Anàlisi de la competència laboral en relació amb el lloc de treball.
Ajudes tècniques.
 - Comunicació entre els implicats durant el procés d'inserció laboral.
- e) Definició de procediments per al seguiment i avaluació del procés d'inserció sociolaboral:**
- Seguiment de la persona usuària i l'entorn personal en el procés d'inserció sociolaboral:
Tècniques de valoració del rendiment laboral.
Procediments d'avaluació de satisfacció i adaptació dels implicats.
Elaboració d'instruments de recollida i registre d'informació de seguiment.
Detecció de noves necessitats d'adaptació.
Estratègies i canals de comunicació entre els elements implicats en el procés de seguiment.
 - L'equip interdisciplinari en el seguiment de les intervencions d'inserció sociolaboral:
La comunicació en l'equip de treball.
Tècniques de motivació.
 - Aplicació d'instruments d'avaluació de la inserció laboral:
Registres i escales.
Elaboració d'instruments.
 - Elaboració de memòries d'intervenció.
 - Organització i registre de la informació de l'avaluació.

2.5.2.RESULTATS D'APRENENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA 1 - Caracteritza el context de la inserció sociolaboral, analitzant el marc legal i els recursos existents.

- a) S'han descrit el marc legal i les polítiques d'ocupació dirigides a col·lectius amb dificultats d'inserció.
- b) S'han descrit les principals modalitats d'inserció sociolaboral.

- c) S'han identificat els recursos laborals i formatius per a la inserció laboral de les persones usuàries.
- d) S'han identificat les principals fonts d'informació sobre els recursos formatius i sociolaborals existents.
- i) S'han enumerat tècniques per a l'elaboració d'arxius amb informació sobre els recursos sociolaborals i formatius existents.
- f) S'han identificat tècniques per a l'estudi d'oportunitats que ofereixen els recursos sociolaborals i formatius.
- g) S'han identificat els canals que permeten establir i mantenir relacions de col·laboració sistemàtica amb empreses i institucions.
- h) S'ha argumentat la importància del paper del tècnic superior d'Integració Social en el projecte d'inserció sociolaboral.

RA2- Planifica la intervenció en inserció laboral, identificant les necessitats de les persones a les quals va dirigida.

- a) S'han caracteritzat les necessitats específiques d'inserció laboral que presenten els diferents col·lectius d'intervenció.
- b) S'han identificat les variables que contribueixen a determinar les competències laborals de diferents col·lectius i persones usuàries.
- c) S'ha valorat la importància de respectar el dret d'autodeterminació de les persones usuàries.
- d) S'han definit les principals fases i elements del procés de planificació de projectes d'inserció sociolaboral.
- i) S'han determinat itineraris d'inserció sociolaboral.
- f) S'han identificat els documents i instruments de planificació característics de la inserció laboral.
- g) S'han descrit estratègies pròpies de la intervenció que garanteixen una major implicació de les persones usuàries i el seu entorn en la cerca activa d'ocupació.
- h) S'ha valorat la importància de col·laborar amb l'equip interdisciplinari en l'anàlisi de l'ajust entre les persones usuàries i el lloc de treball.
- i) S'ha dissenyat i elaborat programes d'inserció laboral individualitzats dirigits a víctimes de violència de gènere

RA3- Defineix procediments per al seguiment i avaluació del procés d'inserció sociolaboral, justificant la selecció de les estratègies, tècniques i instruments d'avaluació.

- a) S'han identificat els indicadors que determinen l'èxit o el fracàs del projecte d'inserció.
- b) S'han descrit tècniques de recollida d'informació per valorar el procés d'adaptació de la persona usuària al lloc de treball.
- c) S'han elaborat instruments de valoració i observació del manteniment d'aprenentatges adquirits.
- d) S'han descrit procediments de mesurament de la satisfacció i adaptació dels implicats en el procés d'inserció laboral.
- i) S'ha valorat la importància de mantenir els canals de comunicació entre tots els elements implicats en el procés d'inserció sociolaboral.
- f) S'ha descrit el protocol de coordinació amb l'equip interdisciplinari durant la fase de seguiment.

-) S'han elaborat informes i memòries finals sobre el projecte d'inserció laboral.
- h) S'han registrat i organitzat els resultats de l'avaluació del procés d'inserció sociolaboral.

RA4- Aplica tècniques d'entrenament en habilitats sociolaborals, relacionant les necessitats de les persones usuàries amb l'entorn laboral.

- a) S'han seleccionat tècniques de promoció de l'autonomia personal en l'entorn laboral.
- b) S'han elaborat activitats per al desenvolupament d'habilitats dirigides a la cerca activa d'ocupació.
- c) S'han aplicat tècniques per millorar les habilitats socials de les persones usuàries en l'entorn laboral.
- d) S'han seleccionat estratègies que afavoreixen l'establiment d'un bon clima laboral i eviten les situacions de crisi.
- i) S'han estructurat les tasques i funcions pròpies del lloc de treball de la persona usuària.
- f) S'han seqüenciat les activitats que afavoreixen l'acompliment de l'activitat laboral de forma independent.
- g) S'han establert les mesures que assegurin el compliment de les normes de seguretat i higiene durant la jornada laboral.
- h) S'ha valorat la importància de la implicació de la persona usuària i la seva família en el procés d'inserció sociolaboral.

RA5- Planifica activitats d'inserció sociolaboral, analitzant la metodologia d'Ocupació amb Suport.

- a) S'han descrit els principis que regeixen els projectes d'Ocupació amb Suport.
- b) S'han aplicat procediments de presentació i acompanyament a l'empresa.
- c) S'han determinat els suports externs i les seves tasques en el procés d'inserció sociolaboral.
- d) S'han seleccionat estratègies per a la implicació dels suports naturals en l'adaptació de la persona usuària al seu lloc de treball.
- i) S'han identificat les tècniques i recursos que afavoreixen l'adaptació de l'entorn laboral a les necessitats de la persona usuària.
- f) S'han determinat les ajudes tècniques i adaptacions del lloc de treball.
- g) S'han establert vies de comunicació que afavoreixin la coordinació entre l'empresa i l'equip durant la fase de suport.
- h) S'ha valorat la necessitat de canviar de la fase de suport a la de seguiment o manteniment mitjançant l'anàlisi dels indicadors establerts.

2.5.3. MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- "Inserción sociolaboral". Romero, Virginia; Vidal, Susana & Juez, Mònica. Editorial Altamar. Barcelona, 2013.
- "Formación e inserción laboral. Conceptos básicos, políticas, programas y recursos para la intervención". Salvá, F & Nicolau, I. Edicions Psicología Pirámide. Madrid, 2000.

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- Ley 56/2003, de 16 de diciembre, de Empleo. «BOE» núm. 301, de 17/12/2003.
- Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.

- Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos.
- Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social.

c. Material complementari

- “Trabajo, formación y ciudadanía. Conceptos básicos, políticas, programas y recursos”. Salvá, F. & Nicolau, I. Psicología Pirámide. Madrid, 2009.
- “Trabajar para vivir. Una propuesta innovadora de inserción sociolaboral”. Frago, Jover i altres. Miraguano Edicions, Madrid, 1999.

d. Webgrafia

- <http://www.todosscc.es/>
- <https://ioc.xtec.cat/educacio/cicles-formatius>

2.6. FORMACIÓ I ORIENTACIÓ LABORAL

2.6.1. CONTINGUTS

a) Recerca activa de feina.

- Valoració de la importància de la formació permanent per a la trajectòria laboral i professional del tècnic superior en Educació infantil.
- Anàlisi dels interessos, aptituds i motivacions personals per a la carrera professional.
- Identificació d'itineraris formatius relacionats amb el tècnic superior en Educació infantil.
- Responsabilització del propi aprenentatge. Coneixement dels requeriments i de les expectatives previstes.
- Definició i anàlisi del sector professional del tècnic superior en Educació infantil.
- Planificació de la pròpia carrera:
 - Establiment d'objectius laborals a mig i llarg termini compatibles amb necessitats i preferències.
 - Objectius realistes i coherents amb la formació actual i la projectada.
- Procés de recerca de feina en petites, mitjanes i grans empreses del sector.
- Oportunitats d'aprenentatge i feina a Europa. Europass, Ploteus.
- Tècniques i instruments de recerca de feina.
- Valoració de l'autoocupació com a alternativa per a la inserció professional.
- El procés de presa de decisions.
- Establiment d'una llista de comprovació personal de coherència entre pla de carrera, formació i aspiracions.

b) Gestió del conflicte i equips de treball.

- Valoració dels avantatges i inconvenients del treball d'equip per a l'eficàcia de l'organització.
- Classes d'equips al sector de l'educació infantil formal i no formal segons les funcions que exerceixen.
- Anàlisi de la formació dels equips de treball.
- Característiques d'un equip de treball eficaç.
- La participació a l'equip de treball. Anàlisi dels possibles rols dels seus integrants.
- Definició de conflicte: característiques, fonts i etapes del conflicte.
- Mètodes per a la resolució o supressió del conflicte: mediació, conciliació i arbitratge.

c) Contracte de treball.

- El dret del treball.
- Intervenció dels poders públics en les relacions laborals.
- Anàlisi de la relació laboral individual.
- Determinació de les relacions laborals excloses i relacions laborals especials.
- Modalitats de contracte de treball i mesures de foment de la contractació.
- Drets i deures derivats de la relació laboral.

- Condicions de treball. Salari, temps de treball i descans laboral.
- Modificació, suspensió i extinció del contracte de treball.
- Representació dels treballadors.
- Negociació col·lectiva com mitjà per a la conciliació dels interessos de treballadors i empresaris.
- Anàlisi d'un conveni col·lectiu aplicable a l'àmbit professional del Tècnic superior en Educació infantil.
- Conflictes col·lectius de treball.
- Nous entorns d'organització del treball: subcontractació, teletreball.
- Beneficis per als treballadors a les noves organitzacions: flexibilitat, beneficis socials, entre altres.

d) Seguretat social i desocupació.

- El sistema de la seguretat social com principi bàsic de solidaritat social.
- Estructura del sistema de la seguretat social.
- Determinació de les principals obligacions d'empresaris i treballadors en matèria de seguretat social, afiliació, altes, baixes i cotització.
- L'acció protectora de la seguretat social.
- Classes, requisits i quantia de les prestacions.
- Concepte i situacions protectòries per desocupació.
- Sistemes d'assessorament dels treballadors respecte als seus drets i deures.

e) Avaluació de riscos professionals.

- Importància de la cultura preventiva en totes les fases de l'activitat preventiva.
- Valoració de la relació entre treball i salut.
- Anàlisi i determinació de les condicions de treball.
- El concepte de risc professional. Anàlisi de factors de risc.
- L'avaluació de riscos a l'empresa com element bàsic de l'activitat preventiva.
- Anàlisi de riscos lligats a les condicions de seguretat.
- Anàlisi de riscos lligats a les condicions ambientals.
- Anàlisi de riscos lligats a les condicions ergonòmiques i psicosocials.
- Riscos específics al sector de l'educació infantil.
- Determinació dels possibles danys a la salut del treballador que poden derivar-se de les situacions de risc detectades.

f) Planificació de la prevenció de riscos a l'empresa.

- Drets i deures en matèria de prevenció de riscos laborals.
- Responsabilitats en matèria de prevenció de riscos laborals.
- Gestió de la prevenció a l'empresa.
- Representació dels treballadors en matèria preventiva.
- Organismes públics relacionats amb la prevenció de riscos laborals.
- Planificació de la prevenció a l'empresa.
- Plans d'emergència i d'evacuació en entorns de treball.
- Elaboració d'un pla d'emergència en una de petita o mitjana empresa del sector.

g) Aplicació de mesures de prevenció i protecció a l'empresa.

- Determinació de les mesures de prevenció i protecció individual i col·lectiva.
- Protocol d'actuació davant d'una situació d'emergència.
- Formació als treballadors en matèria de plans d'emergència.
- Vigilància de la salut dels treballadors.

2.6.2. RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA1. Selecciona oportunitats de feina, identificant les diferents possibilitats d'inserció i les alternatives d'aprenentatge al llarg de la vida.

- a) S'ha valorat la importància de la formació permanent com a factor clau per a l'ocupabilitat i l'adaptació a les exigències del procés productiu.
- b) S'han identificat els itineraris formativoprofessionals relacionats amb el perfil professional de l'educador o educadora infantil.
- c) S'han determinat les aptituds i actituds requerides per a l'activitat professional relacionada amb el perfil del títol.

- d) S'han identificat els principals filons d'ocupació i d'inserció laboral per al Tècnic superior en Educació infantil.
- e) S'han determinat les tècniques utilitzades en el procés de recerca de feina.
- f) S'han previst les alternatives d'autoocupació als sectors professionals relacionats amb el títol.
- g) S'ha realitzat la valoració de la personalitat, aspiracions, actituds i formació pròpia per a la presa de decisions.

RA2. Aplica les estratègies del treball en equip, valorant la seva eficàcia i eficiència per a la consecució dels objectius de l'organització.

- a) S'han valorat els avantatges del treball en equip en situacions de feina relacionades amb el perfil de l'educador o educadora infantil.
- b) S'han identificat els equips de treball que poden constituir-se en una situació real de feina.
- c) S'han determinat les característiques de l'equip de treball eficaç davant els equips ineficaços.
- d) S'ha valorat positivament la necessària existència de diversitat de rols i opinions assumits pels membres d'un equip.
- e) S'ha reconegut la possible existència de conflicte entre els membres d'un grup com un aspecte característic de les organitzacions.
- f) S'han identificat els tipus de conflictes i les seves fonts.
- g) S'han determinat procediments per a la resolució del conflicte.

RA3. Exerceix els drets i compleix les obligacions que es deriven de les relacions laborals, i els reconeix als diferents contractes de treball.

- a) S'han identificat els conceptes bàsics del dret del treball.
- b) S'han distingit els principals organismes que intervenen en les relacions entre empresaris i treballadors.
- c) S'han determinat els drets i obligacions derivats de la relació laboral.
- d) S'han classificat les principals modalitats de contractació, identificant les mesures de foment de la contractació per a determinats col·lectius.
- e) S'han valorat les mesures establertes per la legislació vigent per a la conciliació de la vida laboral i familiar.
- f) S'han identificat les causes i efectes de la modificació, suspensió i extinció de la relació laboral.
- g) S'ha analitzat el rebut de salaris identificant els principals elements que l'integren.
- h) S'han analitzat les diferents mesures de conflicte col·lectiu i els procediments de solució de conflictes.
- i) S'han determinat les condicions de treball pactades en un conveni col·lectiu aplicable a un sector professional relacionat amb el títol de Tècnic superior en Educació infantil.
- j) S'han identificat les característiques definidores dels nous entorns d'organització del treball.

RA4. Determina l'acció protectora del sistema de la seguretat social davant de les diferents contingències cobertes, identificant les diferents classes de prestacions.

- a) S'ha valorat el paper de la seguretat social com a pilar essencial per a la millora de la qualitat de vida dels ciutadans.
- b) S'han enumerat les diverses contingències que cobreix el sistema de seguretat social.
- c) S'han identificat els règims existents en el sistema de seguretat social.
- d) S'han identificat les obligacions d'empresari i treballador dins del sistema de seguretat social.
- e) S'han identificat les bases de cotització d'un treballador i les quotes corresponents a treballador i empresari.
- f) S'han classificat les prestacions del sistema de seguretat social, identificant els requisits.
- g) S'han determinat les possibles situacions legals de desocupació.
- h) S'ha realitzat el càlcul de la durada i quantia d'una prestació per desocupació de nivell contributiu bàsic.

RA5. Avalua els riscos derivats de la seva activitat, analitzant les condicions de treball i els factors de riscos presents en el seu entorn laboral.

- a) S'ha valorat la importància de la cultura preventiva en tots els àmbits i activitats de l'empresa.
- b) S'han relacionat les condicions laborals amb la salut del treballador.
- c) S'han classificat els factors de riscos en l'activitat i els danys que se'n deriven.

- en
- d) S'han identificat les situacions de riscos més habituals als entorns de treball del Tècnic superior Educació infantil.
 - e) S'ha determinat l'avaluació de riscos a l'empresa.
 - f) S'han determinat les condicions de treball amb significació per a la prevenció als entorns de treball relacionats amb el perfil professional del Tècnic superior en Educació infantil.
 - g) S'han classificat i descrit els tipus de danys professionals, amb especial referència a accidents de treball i malalties professionals, relacionats amb el perfil professional del Tècnic superior en Educació infantil.

RA6. Participa en l'elaboració d'un pla de prevenció de riscos en una petita empresa, identificant les responsabilitats de tots els agents implicats.

- a) S'han determinat els principals drets i deures en matèria de prevenció de riscos laborals.
- b) S'han classificat les diferents formes de gestió de la prevenció a l'empresa, en funció dels diferents criteris establerts en la normativa sobre prevenció de riscos laborals.
- c) S'han determinat les formes de representació dels treballadors a l'empresa en matèria de prevenció de riscos.
- d) S'han identificat els organismes públics relacionats amb la prevenció de riscos laborals.
- e) S'ha valorat la importància de l'existència d'un pla preventiu a l'empresa que inclogui la seqüenciació d'actuacions que s'han de realitzar en cas d'emergència.
- f) S'ha definit el contingut del pla de prevenció en un centre de treball relacionat amb el sector professional del Tècnic superior en Educació infantil.
- g) S'ha projectat un pla d'emergència i evacuació d'un centre d'educació infantil formal i no formal.

RA7. Aplica les mesures de prevenció i protecció, analitzant les situacions de riscos a l'entorn laboral del Tècnic superior en Educació infantil.

- a) S'han definit les tècniques de prevenció i de protecció individual i col·lectiva que s'han d'aplicar per evitar els danys al seu origen i minimitzar les seves conseqüències en cas que siguin inevitables.
- b) S'ha analitzat el significat i assoliment dels diferents tipus de senyalització de seguretat.
- c) S'han analitzat els protocols d'actuació en cas d'emergència.
- d) S'han identificat les tècniques de classificació de ferits en cas d'emergència on hi hagi víctimes de diversa gravetat.
- e) S'han determinat els requisits i condicions per a la vigilància de la salut del treballador i la seva importància com a mesura de prevenció.

2.6.3.MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- ORTEU, L., MAYA, A.M., GARZÓN, C.; AGRÁS, J.; VILLARÓ, R.M: *FOL per a personal sanitari i sociosanitari*. Ed. Altamar. ISBN 9788416415724
- CALDAS, M.E., CASTELLANOS, M.A., HIDALGO, M.L.: *Formació i Orientació Laboral*. Ed. Editex, 2016. ISBN: 9788490785874
- *Formació i Orientació Laboral*. Editorial Edebé. ISBN: 978-84-683-3370-0

b. Material complementari

- Ordre ECD/106/2013, de 23 de gener, pel que s'estableix el currícul del cicle formatiu de grau superior corresponent al títol de Tècnic Superior en Integració Social. BOE» núm. 28, de 1 de febrer de 2013, pàgines 8518 a 8552
- *Resolució de 9 de març de 2010, de la Direcció General de Treball per el que es registra i publica el XI Conveni d'àmbit estatal de centres d'assistència i educació infantil*. BOE núm. 70 de 22 de Març de 2010. Revisió vigent 19 de Juny de 2015.
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Laboral/res090310-3-tin.html (consulta 23 de març de 2017)

c. Legislació.

- *Reial Decret Legislatiu 2/2015, de 23 d' octubre, per el que s' aprova el text refòs de la Llei del l' Estatut dels Treballadors.* BOE núm. 255 de 24 de Octubre de 2015. Versió vigent 14 de maig de 2017. http://noticias.juridicas.com/base_datos/Laboral/561075-et-2015.html (consulta 23 de març de 2017)
- *Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscs Laborals.* BOE de 9 de novembre de 1995. . http://noticias.juridicas.com/base_datos/Laboral/31-1995.html#c1 (consulta 23 de març de 2017)
- *Reial Decret 486/1997, de 14 de abril, per el que se estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut en els llocs de treball.* BOE nº 97 23/04/1997 http://www.insht.es/InshtWeb/Contenidos/Normativa/TextosLegales/RD/1997/486_97/PDFs/realdecreto4861997de14deabrilporelqueseestablecenlas.pdf
- *Resolució de 25 d' abril de 2012, de la Direcció General de Empleo, per el que es registra i publica el VI Conveni col.lectiu marc estatal de serveis*

d'atenció a les persones depenents i desenvolupament de la promoció de l' autonomia personal.

<https://www.boe.es/boe/dias/2012/05/18/pdfs/BOE-A-2012-6592.pdf>

- ***Resolució de 16 de febrer de 2018, de la Direcció General de Empleo, por la que se registran y publican las taules salarials per l' any 2018 del VI Conveni col.lectiu estatal de serveis de atenció a les persones depenents i desenvolupament de la promoció de***
- ***l' autonomia personal.***

https://boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2018-2824

d. Webgrafia

- Institut Nacional de Seguretat e Higiene en el Treball.

<http://www.insht.es/portal/site/Insht/>

- FLIPPEDFOL.

<https://www.youtube.com/playlistlist=PLmc476H34W2voHmdOf4PaYt0qEDy-OOQv>

- Guia laboral.

<http://www.empleo.gob.es/es/guia/texto/index.htm>

- **Seguretat Social**

http://www.seg-social.es/Internet_1/index.htm

2.7. ATENCIÓ A LES UNITATS DE CONVIVÈNCIA

2.7.1. CONTINGUTS

a) La família com a unitat de convivència

- Planificació de la intervenció en la unitat de convivència:
- Concepte d'unitats de convivència. Concepte de família des de el punt de vista jurídic, antropològic i sociològic
- Models de convivència.
- La família com a institució social.

b) Organització de la intervenció amb famílies

- Famílies multiproblemàtiques.
- Valoració de la situació familiar: necessitats en l'àmbit domèstic, personal i relacional.
- El genograma
- Disseny i organització de la intervenció.
- El procés d'intervenció amb famílies
- Actuacions en el nucli familiar. El pla de millora.
- Avaluació de la intervenció.

c) Unitats de convivència

- Els serveis socials i les unitats de convivència
- Centres residencials
- Centres de dia
- Vivendes tutelades o de recolzament
- Centres d'acolliment
- Centres d'internament per a menors.
- Altres recursos socials classificats per col·lectius. Anàlisi de serveis, programes i recursos residencials en l'atenció a les unitats de convivència i a les famílies.
- Valoració del treball en l'equip interdisciplinari com a base de la intervenció en unitats de convivència.

d) Intervenció en unitats de convivència. Seguiment i control.

- El pla d'atenció individualitzat
- L'aplicació del pla
- Les àrees de gestió i el pla de treball.
- L'administració de l'economia domèstica.
- Disseny i preparació de menjars.
- Neteja i ordre de l'habitatge.
- Neteja i manteniment de la roba. Suport psicosocial i emocional. Ocupació del temps lliure.
- Educació afectivo-sexual.
- Avaluació de la gestió en unitats de convivència.
- Prevenció de riscos psicosocials.

e) Intervenció en violència domèstica

- La violència domèstica
- Factors de risc
- Nivells de prevenció, anàlisi i estratègies de prevenció
- La violència de gènere
- El maltractament infantil
- Maltractament en altres col·lectius vulnerables
- Detecció, atenció, avaluació i seguiment

2.7.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA1. Planifica la intervenció en la unitat de convivència, relacionant els models d'intervenció amb els aspectes generals de la metodologia d'intervenció social.

- a) S'han identificat els diferents models d'intervenció en unitats de convivència.
- b) S'han analitzat els recursos destinats a la intervenció en unitats de convivència en l'àmbit estatal i autonòmic.
- c) S'han identificat les característiques de la intervenció en el servei d'ajuda a domicili, programa de família, teleassistència i recursos residencials per a col·lectius específics.
- d) S'han definit els objectius que cal aconseguir en una intervenció en una unitat de convivència.
- i) S'han descrit les principals estratègies i tècniques per a la intervenció en unitats de convivència
- f) S'han definit les activitats dins del projecte d'intervenció en la unitat de convivència.
- g) S'han determinat les pautes per a la intervenció directa en les unitats de convivència.
- h) S'ha valorat el treball en equip per a la planificació de la intervenció.

RA2. Organitza la intervenció en unitats de convivència, analitzant les necessitats de les mateixes en l'àmbit domèstic, personal i relacional.

- a) S'han descrit els factors que intervenen en l'adquisició de competències necessàries per a l'autonomia de les unitats de convivència.
- b) S'han identificat els nivells d'autonomia en les diferents unitats de convivència.
- c) S'han identificat les necessitats de les unitats de convivència en l'àmbit domèstic, personal i relacional.
- d) S'han determinat les necessitats de formació, informació, supervisió i acompanyament de la unitat de convivència.
- i) S'han relacionat els objectius i estratègies d'intervenció social amb les necessitats que presenta la unitat de convivència.
- f) S'han organitzat l'espai, els recursos i els temps necessaris per a la posada en pràctica de la intervenció en les unitats de convivència, tenint en compte la generació d'entorns segurs.
- g) S'han relacionat les manques i alteracions en la vida quotidiana de les unitats de convivència amb la intervenció del tècnic superior en Integració Social.
- h) S'ha argumentat la importància de respectar les decisions de cada membre de la unitat de convivència.

RA3. Dissenya activitats del projecte d'intervenció en les unitats de convivència, analitzant les estratègies d'intervenció.

- a) S'han identificat els protocols d'actuació, tenint en compte les característiques de la unitat de convivència.
- b) S'han planificat les activitats d'organització de les tasques de manteniment del domicili, tenint en compte el projecte d'intervenció.
- c) S'han determinat estratègies i tècniques de suport social i emocional en la unitat de convivència.
- d) S'ha previst el suport a la gestió domèstica de la unitat de convivència.
- i) S'han descrit els suports de comunicació i les ajudes tècniques necessàries en la unitat de convivència.
- f) S'han dissenyat itineraris per a la participació de les persones usuàries als espais i activitats d'oci i temps lliure.
- g) S'han establert processos i activitats d'educació afectiu-sexual.
- h) S'ha definit l'assessorament a la unitat de convivència sobre les responsabilitats i accions que han d'assumir.
- i) S'ha simulat la resolució de les contingències en la intervenció en unitats de convivència.
- j) S'ha valorat la importància que el tracte dispensat a les persones de la unitat de convivència s'ajusti als criteris i normes d'atenció establertes.

RA4. Organitza estratègies d'intervenció en l'àmbit de la prevenció de violència domèstica, analitzant els factors personals i socials.

- a) S'han identificat els factors de risc en diferents col·lectius.
- b) S'han identificat els diferents nivells de prevenció en la intervenció social.
- c) S'han descrit diferents accions preventives per evitar que es produeixin o agreugin situacions de violència domèstica.
- d) S'han dissenyat estratègies que promoguin la prevenció d'accions violentes.
- i) S'han seleccionat instruments i materials que ofereixin informació i formació.
- f) S'han determinat accions de sensibilització per a les situacions de violència domèstica i l'entorn de les mateixes.
- g) S'han elaborat activitats de sensibilització sobre el problema de la violència domèstica per a tots els sectors de la població.
- h) S'ha valorat la utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació en la realització d'accions preventives.

RA5. Desenvolupa estratègies d'intervenció en violència domèstica, relacionant les característiques de la situació amb el protocol establert.

- a) S'han definit les característiques de possibles situacions de violència domèstica
- b) S'han descrit els factors de risc en situacions de violència domèstica.

- c) S'han analitzat les prestacions dels serveis existents relacionats amb la detecció i atenció de situacions de violència.
- d) S'han seleccionat els indicadors de violència domèstica.
- i) S'han identificat els protocols existents per actuar en situacions de violència domèstica.
- f) S'ha simulat l'acompanyament personal, social i emocional en situacions de violència domèstica.
- g) S'han aplicat tècniques d'atenció psicosocial per a les persones que han sofert una situació de violència domèstica.
- h) S'ha valorat el compliment dels criteris i les normes establertes en el protocol d'actuació quant al tracte dispensat a les persones que han sofert violència domèstica.

RA6. Realitza activitats per al control i seguiment de la intervenció en la unitat de convivència, justificant la selecció de les estratègies, tècniques i instruments d'avaluació.

- a) S'han identificat els indicadors del procés de control i seguiment de la intervenció en unitats de convivència
- b) S'han seleccionat les diferents tècniques, instruments i protocols per a la realització del seguiment de la intervenció en les unitats de convivència.
- c) S'han elaborat els instruments d'avaluació que valorin interna i externament la intervenció en la unitat de convivència.
- d) S'han aplicat tècniques i procediments d'avaluació per valorar el nivell de satisfacció de les necessitats de les unitats de convivència.
- i) S'han registrat les dades en els suports establerts per l'equip interdisciplinari.
- f) S'ha transmès la informació a les persones implicades en la intervenció tant directa com indirectament.
- g) S'ha valorat la necessitat que el tècnic superior d'Integració Social reflexioni sobre les seves pròpies intervencions.
- h) S'ha justificat la presa de decisions per modificar o adaptar la intervenció en les unitats de convivència.

2.7.3. MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

Atenció a les unitats de convivència. M. Sorribas.. [et al.] García Leal Altamar ISBN: 9788415309895

Atención a las unidades de convivencia. M. Peña[et al.] B. Labián. Síntesis, S.A. ISBN: 9788491710196

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

Convenció Internacional sobre Drets de la Infància

- Carta europea dels drets del nin
- Ley Orgánica 8/2015, de 22 de julio, de modificació del sistema de protección de la infancia y adolescencia.

- Llei 17/2006, de 13 de noviembre, integral de la atención de los derechos de la infancia y la adolescencia de las Islas Baleares

c. Material complementari

La familia europea : ensayo histórico-antropológico Jack Goody ; traducción castellana de Antonio Desmots Barcelona : Critica ISBN: 9788484321507

Estrategias familiares GARRIDO MEDINA, Luís; GIL CALVO, Enrique Madrid: Alianza, 2010; ISBN: 9788420627663

Amor líquido: acerca de la fragilidad de los vínculos humanos BAUMAN, Zygmunt; ROSENBERG, Mirta (trad.); ARRAMBIDE, Jaime (trad.) Madrid: Fondo de Cultura Económica de España, 2005. ISBN: 9780745624891

Antropología histórica de la familia Martine Segalen Madrid: Taurus. ISBN: 9788430602315

Revista PSYKHE 2007, Vol.16, N° 2, 43-54 Familias Multiproblemáticas y en Riesgo Social: Características e Intervención. Esteban Gómez, María Magdalena Muñoz & Ana María Haz

Revista EDUCACIÓN SOCIAL, NUM. 4. Familias multiproblemáticas. La paradoja de la sociedad del bienestar. Ma Carmen Camellas.

d. Webgrafia

FAMILIES MULTIPROBLEMÀTIQUES

<http://nosoyasidenta.com/intervencion-social- con-familias- multiproblematicas/>

UNITATS DE CONVIVENCIA

http://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_ss/es_publica/adjuntos/cuaderno%206.pdf

<https://oposinet.cvexpres.com/temario-de- servicios-a- la-comunidad/temario- 1-servicios- a- la- comunidad/tema-44- unidades-de- convivencia-concepto- tipologa-y- dinamica-autonoma-y-detecion-de-las- necesidades-de- las-unidades- de-convivencia- situaciones-graves- de- riesgo- su/>

<http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/diaz- unidades-01.pdf>

https://www.caib.es/sites/institutestudisautonomics/ca/n/decret_66-2016/

INTERVENCIÓ EN UNITATS DE CONVIVÈNCIA

<https://sites.google.com/site/m6unitatsdeconvivencia/uf- 2-projectes- d-intervencio- en- unitats- de-convivencia>

VIOLÈNCIA DE GÈNERE

<http://www.violenciagenero.msssi.gob.es/home.htm>

<http://www.caib.es/govern/organigrama/area.do?lang=ca&coduo=232>
https://www.palma.cat/portal/PALMA/contenedor1.jsp?seccion=s_fdes_d4_v1.jsp&codbusqueda=2748&codResi=1&layout=contenedor1.jsp&codAdirecto=2560&language=es
<http://nomasvg.com/documentos/>
<https://www.nodo50.org/mujeresred/v- documentacion.htm>

MALTRACTE INFANTIL

<http://www.fapmi.es>
<http://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/index.aspx>
https://www.unicef.es/hazte-socio?ac=AC-1695&gclid=EAlaIqobChMIhITzk7Wv2gIVCZ4bCh0qlgi7EAAYASAAEglwm_D_BwE&gclid=aw.ds
https://www.savethechildren.es/colaborar-ong/hazte-socio?gclid=EAlaIqobChMIw4XSnrWv2gIVEZ0bCh0I2ww0EAAYASAAEgKZW_D_BwE&gclid=aw.ds

2.8.PRIMERS AUXILIS

2.8.1.CONTINGUTS

Valoració inicial de l'assistència en urgència.

- Sistemes d'emergències mèdiques.
- Objectius i límits dels primers auxilis.
- Marc legal, responsabilitat i ètica professional.
- Tipus d'accidents i les seves conseqüències.
- Signes de compromís vital en l'adult, l'infant i el lactant.
 - * Aturada cardiorespiratòria.
 - * Trastorns del ritme cardíac.
- Mètodes i materials de protecció de la zona.
- Mesures de seguretat i autoprotecció personal.
- Farmaciola de primers auxilis:
 - * Classificació de material: materials bàsics i complements útils.
 - * Característiques d'ús.
 - * Sistemes d'emmagatzematge.
 - * Manteniment i revisió.
- Prioritats d'actuació en múltiples víctimes:
 - * El triatge simple.
 - * Valoració per criteris de gravetat.
- Signes vitals:
 - * Nivell de consciència.
 - * Pols.
 - * Respiració.
- Exploració bàsica davant d'una urgència:

**Institut d'Educació Secundària
Mossèn Alcover**

- * Protocols d'exploració.
- * Mètodes d'identificació d'alteracions.
- * Signes i símptomes.
- Terminologia medicosanitària en primers auxilis.
- Protocol de transmissió de la informació.
- Valoració de l'actuació amb seguretat i amb confiança en si mateix.

Aplicació de tècniques de suport vital.

- Objectiu i prioritats del suport vital bàsic.
- Control de la permeabilitat de les vies aèries:
 - * Tècniques d'obertura de la via aèria.
 - * Tècniques de neteja i desobstrucció de la via aèria.
- Ressuscitació cardiopulmonar bàsica.
 - * Respiració boca-boca.
 - * Respiració boca-nas.
 - * Massatge cardíac extern.
- Desfibril·lació externa semiautomàtica (DEA).
 - * Funcionament i manteniment del desfibril·lador extern semiautomàtic.
 - * Protocol d'utilització.
 - * Recollida de dades d'un desfibril·lador extern semiautomàtic.
- Valoració contínua de l'accidentat.
- Atenció inicial en lesions per agents físics:
 - * Traumatismes: fractures, luxacions i altres lesions traumàtiques, cossos estranys en l'ull, l'oïda i el nas; ferides i hemorràgies. Ennuegament.
 - * Calor o fred: cremades, cop de calor, hipertèrmia, hipotèrmia i congelació.
 - * Electricitat: protocols d'actuació en electrocució.
 - * Radiacions.
- Atenció inicial en lesions per agents químics i biològics:
 - * Tipus d'agents químics i medicaments.
 - * Vies d'entrada i lesions.
 - * Actuacions segons tòxic i via d'entrada.
 - * Mossegades i picadures.
 - * Xoc anafilàctic.
- Atenció inicial en patologia orgànica d'urgència:
 - * Protocols d'actuació en trastorns cardiovasculars d'urgència: cardiopatia isquèmica, insuficiència cardíaca.
 - * Protocols d'actuació en trastorns respiratoris: insuficiència respiratòria, asma bronquial.
 - * Protocols d'actuació en alteracions neurològiques: accident vascular cerebral, convulsions en infants i adults.
- Actuació inicial al part imminent.
- Actuació limitada al marc de les seves competències.
- Aplicació de normes i protocols de seguretat i d'autoprotecció personal.

Aplicació de procediments d'immobilització i mobilització.

- Protocol de maneig de víctimes.
- Avaluació de la necessitat de trasllat:
 - * Situació a la zona.
 - * Identificació de riscos.
 - * Indicacions i contraindicacions del trasllat.
- Posicions de seguretat i espera de l'accidentat.
- Tècniques d'immobilització:
 - * Fonaments d'actuació davant de fractures.
 - * Indicacions de la immobilització.
 - * Tècniques generals d'immobilització.
- Tècniques de mobilització:
 - * Indicacions de la mobilització en situació de risc.
 - * Tècniques de mobilització simple.
- Confecció de lliteres i materials d'immobilització senzills.
- Protocol de seguretat i autoprotecció personal.

Aplicació de tècniques de suport psicològic i d'autocontrol.

- Estratègies bàsiques de comunicació.
 - * Elements de la comunicació.
 - * Tipus de comunicació.
 - * Dificultats de la comunicació.
 - * Tècniques bàsiques de comunicació en situacions d'estrès.
 - * Comunicació amb l'accidentat
 - * Comunicació amb familiars.
- Valoració del paper del primer intervingent.
 - * Reaccions a l'estrès.
 - * Tècniques bàsiques d'ajut psicològic a l'intervinent.
- Tècniques facilitadores de la comunicació interpersonal: habilitats bàsiques que milloren la comunicació.
- Factors d'estrès en situacions d'accident o emergència.
- Mecanismes i tècniques de suport psicològic.

2.8.2.RESULTATS D'APRENENTATGE I CRITERIS D'AVUACIÓ.

1. Realitza la valoració inicial de l'assistència en una urgència descrivint riscos, recursos disponibles i tipus d'auxili necessari.

Criteris d'avaluació:

- a) S'ha assegurat la zona segons el procediment oportú.
- b) S'han identificat les tècniques d'autoprotecció en la manipulació de persones accidentades.
- c) S'ha descrit el contingut mínim d'una farmaciola d'urgències i les indicacions dels productes i medicaments.
- d) S'han establert les prioritats d'actuació en múltiples víctimes.
- e) S'han descrit els procediments per verificar la permeabilitat de les vies aèries.
- f) S'han identificat les condicions de funcionament adequades de la ventilació-oxigenació.
- g) S'han descrit i executats els procediments d'actuació en cas d'hemorràgies.
- h) S'han descrit procediments per comprovar el nivell de consciència.
- i) S'han pres les constants vitals.
- j) S'ha identificat la seqüència d'actuació segons protocol establert per l'ILCOR (Comitè de Coordinació Internacional sobre la Ressuscitació).

2. Aplica tècniques de suport vital bàsic descrivint-les i relacionant-les amb l'objectiu que s'ha d'aconseguir.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit els fonaments de la ressuscitació cardiopulmonar.
- b) S'han aplicat tècniques d'obertura de la via aèria.
- c) S'han aplicat tècniques de suport circulatori i de ventilació.
- d) S'ha realitzat desfibril·lació externa semiautomàtica (DEA).
- e) S'han aplicat mesures post-reanimació.
- f) S'han indicat les lesions, patologies o traumatismes més freqüents.
- g) S'ha descrit la valoració primària i secundària de l'accidentat.
- h) S'han aplicat primers auxilis davant de lesions per agents físics, químics i biològics.
- i) S'han aplicat primers auxilis davant de patologies orgàniques d'urgència.
- j) S'han especificat casos o circumstàncies en els quals no s'ha d'intervenir.

3. Aplica procediments d'immobilització i mobilització de víctimes seleccionant els mitjans materials i les tècniques.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han efectuat les maniobres necessàries per accedir a la víctima.
- b) S'han identificat els mitjans materials d'immobilització i mobilització.
- c) S'han caracteritzat les mesures posturals davant d'un lesionat.
- d) S'han descrit les repercussions d'una mobilització i trasllat inadequats.
- e) S'han confeccionat sistemes per a la immobilització i mobilització de malalts/accidentats amb materials convencionals i inespecífics o mitjans de fortuna.
- f) S'han aplicat normes i protocols de seguretat i d'autoprotecció personal.

4. Aplica tècniques de suport psicològic i d'autocontrol a l'accidentat i acompanyants, descrivint i aplicant les estratègies de comunicació adequades.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit les estratègies bàsiques de comunicació amb l'accidentat i els seus acompanyants.
- b) S'han detectat les necessitats psicològiques de l'accidentat.
- c) S'han aplicat tècniques bàsiques de suport psicològic per millorar l'estat emocional de l'accidentat.
- d) S'ha valorat la importància d'infondre confiança i optimisme a l'accidentat durant tota l'actuació.
- e) S'han identificat els factors que predisposen a l'ansietat en les situacions d'accident, emergència i dol.
- f) S'han especificat les tècniques que s'han d'emprar per controlar una situació de dol, ansietat i angoixa o agressivitat.
- g) S'han especificat les tècniques que s'han d'emprar per superar psicològicament el fracàs en la prestació de l'auxili.
- h) S'ha valorat la importància d'autocontrolar-se davant de situacions d'estrès.

2.8.3.MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a.Llibres d'intervenció de diferents editorials

- Gutiérrez, Enrique; Gómez, José Luis; *Primeros auxilios*; ed. editex; ISBN: 9788497715478
- Lopez, Mª Ángeles et al. *Primers Auxilis*; ed. Macmillan; ISBN 9788415656692
- Varis autors, **MANUAL DE PRIMEROS AUXILIOS**; Pearson Education; ISBN 9788420552606

2.9.HABILITATS SOCIALS

L'examen d'aquest mòdul s'ha de fer en anglès.

2.9.1.CONTINGUTS

Implementació d'estratègies i tècniques que afavoreixin la relació social i la comunicació.

- Habilitats socials i conceptes afins.
- Anàlisi de la relació entre comunicació i qualitat de vida en els àmbits d'intervenció.
- El procés de comunicació. La comunicació verbal i no verbal. Estils comunicatius.
- Valoració comunicativa del context: facilitadors i obstacles en la comunicació.
- Valoració de la importància de les actituds en la relació d'ajut.
- La intel·ligència emocional. L'educació emocional. Les emocions i els sentiments.
- Els mecanismes de defensa.
- Programes i tècniques de comunicació i habilitats socials.

Dinamització del treball en grup.

- El grup. Tipus i característiques. Desenvolupament grupal. El lideratge.
- Anàlisi de l'estructura i processos de grups.
- Tècniques per a l'anàlisi dels grups.

- Valoració de la importància de la comunicació en el desenvolupament del grup.
- La comunicació als grups. Estils de comunicació. Comunicació verbal i gestual. Altres llenguatges: icònic, audiovisual, les TIC. Obstacles i barreres. Cooperació i competència als grups.
- Dinàmiques de grup. Tècniques i enfocaments.
 - Dinàmiques de presentació, coneixement i confiança.
 - Cohesió i col·laboració.
 - Habilitats socials i resolució de conflictes.
 - Conducció de dinàmiques de grup.
- Fonaments psicossociològics aplicats a les dinàmiques de grup.
- L'equip de treball. Estratègies de treball cooperatiu. Organització i el repartiment de tasques. El liderat.
- El treball individual i el treball en grup.
- La confiança al grup.
- Valoració del paper de la motivació en la dinàmica grupal.
- Presa de consciència sobre la importància de respectar les opinions no coincidents amb la pròpia.

Conducció de reunions.

- La reunió com a instrument de treball en grup.
- Tipus de reunions i funcions.
- Tècniques per parlar en públic.
- Etapes en el desenvolupament d'una reunió.
- Tècniques de moderació de reunions.
- Ús de dinàmiques de grup en reunions.
- La motivació. Tècniques i estratègies.
- Identificació de la tipologia de participants en una reunió.
- Anàlisi de factors que afecten al comportament d'un grup: boicotejadors, col·laboradors.
- Instruments de recollida de dades.

Implementació d'estratègies de gestió de conflictes i presa de decisions.

- Valoració del conflicte en les dinàmiques grupals.
- Anàlisi de tècniques de resolució de problemes.
- El procés de presa de decisions.
- Gestió de conflictes grupals. Causes, negociació i mediació. Habilitats i tècniques.
- Aplicació de les estratègies de resolució de conflictes grupals.
- Valoració del paper del respecte i la tolerància en la resolució de problemes i conflictes.

Avaluació de la competència social i els processos de grup.

- Recollida de dades. Tècniques.
- Identificació d'indicadors d'avaluació.
- Avaluació de la competència social.

- Avaluació de l'estructura i processos grupals.
- Aplicació de les tècniques d'investigació social al treball amb grups.
- Anàlisi d'estratègies i instruments per a l'estudi de grups.
- Sociometria bàsica.
- Valoració de l'autoavaluació com a estratègia per a la millora de la competència social.
- Informes: estructura i elaboració.

2.9.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

1. Implementa estratègies i tècniques per afavorir la comunicació i la relació social amb el seu entorn, relacionant-les amb els principis de la intel·ligència emocional i social.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit els principis de la intel·ligència emocional i social.
- b) S'ha valorat la importància de les habilitats socials en l'acompliment de la tasca professional.
- c) S'han caracteritzat les diferents etapes d'un procés comunicatiu.
- d) S'han identificat els diferents estils de comunicació, els seus avantatges i limitacions.
- e) S'ha valorat la importància de l'ús de la comunicació tant verbal com no verbal en les relacions interpersonals.
- f) S'ha establert una eficaç comunicació per assignar tasques, rebre instruccions i intercanviar idees o informació.
- g) S'han utilitzat les habilitats socials adequades a la situació i atenent a la diversitat cultural.
- h) S'ha demostrat interès per no jutjar les persones i respectar els seus elements diferenciadors personals: emocions, sentiments, personalitat.
- i) S'ha demostrat una actitud positiva cap el canvi i a aprendre de tot el que succeeix.
- j) S'ha valorat la importància de l'autocrítica i l'autoavaluació en el desenvolupament d'habilitats de relació interpersonal i de comunicació adequades.

2. Dinamitza el treball del grup, aplicant les tècniques adequades i justificant la seva selecció en funció de les característiques, situació i objectius del grup.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit els elements fonamentals d'un grup, la seva estructura i dinàmica, així com els factors que poden modificar-les.
- b) S'han analitzat i seleccionats les diferents tècniques de dinamització i funcionament de grups.
- c) S'han explicat els avantatges del treball en equip davant l'individual.
- d) S'han diferenciat els diversos rols que poden donar-se en un grup i les relacions entre ells.
- e) S'han identificat les principals barreres de comunicació grupal.
- f) S'han plantejat diferents estratègies d'actuació per aprofitar la funció de liderat i els rols en l'estructura i funcionament del grup.
- g) S'ha definit el repartiment de tasques com a procediment per al treball en grup.
- h) S'ha valorat la importància d'una actitud tolerant i d'empatia per aconseguir la confiança del grup.

- i) S'ha aconseguit un ambient de treball relaxat i cooperatiu.
- j) S'han respectat les opinions diferents a la pròpia i els acords de grup.

3. Condueix reunions analitzant les diferents formes o estils d'intervenció i d'organització en funció de les característiques dels destinataris i el context.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit els diferents tipus i funcions de les reunions.
- b) S'han descrit les etapes del desenvolupament d'una reunió.
- c) S'han aplicat tècniques de moderació de reunions, justificant-les.
- d) S'ha demostrat la importància de la capacitat d'exposar idees de manera clara i concisa.
- e) S'han descrit els factors de risc, els sabotatges possibles d'una reunió, justificant les estratègies de resolució.
- f) S'ha valorat la necessitat d'una bona i diversa informació en la convocatòria de reunions.
- g) S'ha descrit la importància de la motivació i de les estratègies emprades, per aconseguir la participació a les reunions.
- h) S'han aplicat tècniques de recollida d'informació i d'avaluació de resultats d'una reunió.
- i) S'han demostrat actituds de respecte i tolerància en la conducció de reunions.

4. Implementa estratègies de gestió de conflictes i resolució de problemes seleccionant-les en funció de les característiques del context i analitzant els diferents models.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han analitzat i identificat les principals fonts dels problemes i conflictes grupals.
- b) S'han descrit les principals tècniques i estratègies per a la gestió de conflictes.
- c) S'han identificat i descrit les estratègies més adequades per a la recerca de solucions i resolució de problemes.
- d) S'han descrit les diferents fases del procés de presa de decisions.
- e) S'han resolt problemes i conflictes aplicant els procediments adequats a cada cas.
- f) S'han respectat les opinions dels altres respecte a les possibles vies de solució de problemes i conflictes.
- g) S'han aplicat correctament tècniques de mediació i negociació.
- h) S'ha tingut en compte les persones (usuaris), sigui quin sigui la seva edat o condició física i mental, en el procés de presa de decisions.
- i) S'ha planificat la tasca de presa de decisions i l'autoavaluació del procés.
- j) S'ha valorat la importància de l'intercanvi comunicatiu a la presa de decisions.

5. Avalua els processos de grup i la pròpia competència social per al desenvolupament de les seves funcions professionals, identificant els aspectes susceptibles de millora.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han seleccionat els indicadors d'avaluació.
- b) S'han aplicat tècniques d'investigació social i sociomètriques.
- c) S'ha auto-avaluat la situació personal i social de partida del professional.

- d) S'han dissenyat instruments de recollida d'informació.
- e) S'han registrat les dades en suports establerts.
- f) S'han interpretat les dades recollides.
- g) S'han identificat les situacions que necessitin millorar.
- h) S'han marcat les pautes que s'han de seguir en la millora.
- i) S'ha realitzat una autoavaluació final del procés treballat pel professional

2.9.3. MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibres de diferents editorials

- Castillo S.; Sánchez, M.: "*Habilidades Sociales*". Ed. Altamar. ISBN 9788496334632 (castellà). ISBN 978-84-16415-13-7 (català)
- Peñafiel, E.; Serrano, C.: "*Habilidades sociales*". Ed. Editex. ISBN 978849771660
- Rosales, J.J.; Del Milagro, B.; Molina, I.; Hilario, S.: "*Habilidades Sociales*". Ed. McGraw-Hill. ISBN: 9788448184537
- Angrehs, R.; Crespi Ruperez, P.; Muñoz García, C.: "*Habilidades sociales*". Ed. Paraninfo. ISBN 9788497328258

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- *Real Decreto 1074/2012, de 13 de julio, por el que se establece el título de Técnico Superior en Integración Social y se fijan sus enseñanzas mínimas.*
- *Orden ECD/106/2013, de 23 de enero, por la que se establece el currículo del ciclo formativo de grado superior correspondiente al título de Técnico Superior en Integración Social.*

c. Material complementari

- *ARRIETA, L. i MORESCO, M. (1992). Educar desde el conflicto. Chicos que molestan. Madrid. CCS.*
 - *BACH, E. (2008). La asertividad para gente extraordinaria. . Barcelona: Plataforma.*
 - *BALLESTER, R. i GIL, M.D. (2002). Habilidades sociales: evaluación y tratamiento. Madrid: Editorial Síntesis.*
 - *BISQUERRA, R., PÉREZ, J.C, i GARCÍA, E. (2015). Inteligencia emocional en educación. Madrid: Editorial Síntesis.*
 - *BISQUERRA ALZINA, R. (2006). Educación emocional y bienestar. Barcelona: Cisspraxis.*
- L'obra té com a objectiu donar eines educatives per tal d'educar per a la vida. I a partir de l'educació emocional, oferir eines per tal de millorar el coneixement de les pròpies emocions, el desenvolupament de la consciència emocional, la capacitat de controlar les pròpies emocions, fomentant una actitud positiva davant un mateix, la vida i les altres persones
- *CABALLO, V.E. (2007). Manual de evaluación y entrenamiento de las habilidades sociales. Madrid: Siglo XXI.*
- Manual que recull tots els aspectes teoricopràctics relacionats amb les habilitats socials, enteses com una eina bàsica per a les relacions de qualsevol persona, i que permeten l'assoliment d'un grau òptim de benestar i ajust social. En el llibre es recull l'evolució del concepte d'habilitats socials i de la seva importància, els elements que les conformen, així com tècniques d'avaluació i intervenció dirigides a diferents col·lectius.

- *CASTANYER, O. (1996). La asertividad: expresión de una sana autoestima. Bilbao: Desclee De Brouwer.*
- *CORNELIUS, H. I FAIRE, S. (2010) Tu ganas, yo gano. Madrid: Gaia Ediciones.*
- *COSTA, M. i LÓPEZ, E. (1991). Manual para el educador social. Vol. 1. Habilidades de comunicación en la relación de ayuda. Vol. 2. Afrontando situaciones. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.*
- *DÍEZ DE ULZURRUN, A. ;MASEGOSA, A (1996): La dinámica de grupos en l'acció tutorial .Activitats per fer a l'aula. Barcelona. Ed. Graó.*
- *DÍEZ DE ULZURRUN, A. (1992): Les habilitats socials: la presa de decisions i la resolució de conflictes (núm. 47-48). Ed. Graó.*
- *GIBSON, J. i WALKER F. (2011). The Art of Active Listening: How to Double Your Communication Skills in 30 Days. Kindle Edition.*
- *GOLEMAN, D. (2006). Inteligencia social. Barcelona: Kairós.*

- En aquest llibre Goleman presenta la teoria de la intel·ligència emocional, que enllaça amb la teoria de les intel·ligències múltiples i que dona prioritat a la capacitat del subjecte per interactuar davant la capacitat intel·lectual. Desenvolupa els diferents aspectes de la intel·ligència emocional, entesa com una manera d'interactuar amb el món que té molt en compte els sentiments, i que engloba habilitats com el control dels impulsos, l'autoconsciència, la motivació, l'entusiasme, la perseverança, l'empatia...

- *MONJAS CASARES, I. (1996). Programa de enseñanza de habilidades de interacción social CEPE. Ciencias de la educación preescolar y especial. Madrid.*

- Llibre destinat a educadors per donar-los coneixements de com ensenyar les habilitats socials a la infància.

- *POPE, A. (1996): Mejorar la autoestima: técnicas para niños y adolescentes. Barcelona. Ed. Martínez Roca.*

d. Webgrafia

- **Blog amb recursos sobre Habilitats Socials, especialment en col·lectius vulnerables**

<http://atenciosuportpsicosocial.blogspot.com.es/>

- **Institut obert de formació professional de Catalunya (material en pdf, vídeos i activitats)**

http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M08/web/html/index.html

- **Xarxanet.org: pàgina web sobre habilitats social i especialment dinàmiques de grup.**

<http://xarxanet.org/formacio/recursos/eines-per-treballar-les-habilitats-socials-ii>

- **Article sobre Desenvolupament de les Habilitats Socials, autoconeixement i l'autoestima en el marc dels centres diürns no residencials per a adolescents (consulta on-line)**

<http://www.raco.cat/index.php/educaciosocial/article/viewFile/142250/240510>

- **Web del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte amb recursos de l'àmbit educatiu i social**

<http://www.todosscc.es/>

2.10.SISTEMES AUGMENTATIUS I ALTERNATIUS DE COMUNICACIÓ

2.10.1.CONTINGUTS

Llenguatge i comunicació.

- Comunicació humana.
- Llenguatge:
- Funcions
- Adquisició
- Components
- Trastorns del llenguatge i la comunicació.

Comunicació amb persones en situació de dependència.

- Intencionalitat comunicativa i retroalimentació.
- Components verbals i no verbals.
- Comunicació amb persones amb dificultats en el llenguatge.
- Estratègies convencionals.
- Estratègies específiques per a diferents col·lectius.
- Sistemes alternatius i augmentatius de la comunicació.
- Intervenció: la persona.

Sistemes de comunicació sense ajuda.

- Característiques SAAC sense ajuda:
- Diferències
- Condicions per a l'elecció
- Alfabet dactilològic.
- Llengua de Signes
- Mètodes orals.
- Mètode bimodal: característiques i usos.
- Bilingüisme.
- SAAC per a persones amb sordceguesa.

Sistemes de comunicació amb ajuda.

- Característiques SAAC amb ajuda:
- Persones usuàries
- Elements
- Suport físic.
- Sistema SPC
- Sistema Arasaac
- Sistema Bliss
- Altres sistemes gràfics de comunicació.
- Pautes implementació

Estratègies d'intervenció i seguiment.

- Implantació d'un SAAC
- Recollida informació:
 - Instruments
 - Informació (registres)
 - Estratègies obtenció informació
- Anàlisi i diagnòstic
- Elecció SAAC
- Implementació
- Avaluació
- Seguiment

2.10.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA 1 Coneix els diferents trastorns del llenguatge i la comunicació.

- a) S'han descrit les funcions del llenguatge.
- b) S'han identificat les fases de desenvolupament del llenguatge.
- c) S'ha descrit el procés de recepció, processament i emissió del missatge.
- d) S'han conegut els components del llenguatge.
- e) S'han identificat els trastorns en la recepció.
- f) S'han identificat els trastorns en l'emissió.
- g) S'han identificat els trastorns de processament del llenguatge.
- h) S'han identificat els trastorns sistèmics.

RA 2 Relaciona els sistemes alternatius i augmentatius de comunicació amb la persona en situació de dependència, valorant les seves dificultats específiques.

- a) S'ha argumentat la influència de la comunicació en el desenvolupament diari de les persones.
- b) S'ha definit els conceptes de comunicació alternativa i augmentativa.
- c) S'han descrit les característiques dels principals sistemes alternatius i augmentatius de comunicació.
- d) S'han identificat els principals factors que dificulten o afavoreixen la comunicació amb la persona en situació de dependència.
- e) S'han interpretat les informacions, sobre el suport a la comunicació, rebudes en el pla/projecte d'atenció individualitzat.
- f) S'han seleccionat tècniques per afavorir la implicació familiar i de l'entorn social en la comunicació amb la persona usuària.
- g) S'ha justificat la necessitat d'adoptar mesures de prevenció i seguretat en l'ús de sistemes alternatius de comunicació
- h) S'han identificat les diferents etapes i fases del desenvolupament del llenguatge a la infància.
- i) S'ha descrit l'anatomia, fisiologia i patologia dels òrgans i aparells implicats en el procés del llenguatge.
- j) S'han identificat els diferents d'anàlisi lingüística i l'articulació del llenguatge.

RA 3 Realitza activitats de suport a la comunicació, descrivint sistemes alternatius i augmentatius de comunicació sense ajuda.

- a) S'han descrit les estructures bàsiques dels sistemes alternatius sense ajuda.
- b) S'han descrit els principals signes utilitzats en situacions habituals d'atenció a persones en situació de dependència.
- c) S'han creat missatges senzills amb els diferents sistemes de comunicació sense ajuda facilitant la comunicació i l'atenció a la persona en situació de dependència.
- d) S'han aplicat els ajustos necessaris en funció de les característiques particulars de les persones en situació de dependència.
- e) S'han descrit altres sistemes i elements facilitadores de la comunicació sense ajuda.
- f) S'han comprés missatges expressats mitjançant sistemes de comunicació sense ajuda.
- g) S'ha adequat el missatge segon la persona interlocutora.

RA 4 Realitza activitats de suport a la comunicació, descrivint sistemes alternatius i augmentatius de comunicació amb ajuda.

- a) S'han descriu les característiques i usos bàsics dels principals sistemes alternatius de comunicació amb ajuda.
- b) S'han creat missatges senzills amb els diferents sistemes de comunicació amb ajuda, facilitant la comunicació i atenció a la persona usuària.
- c) S'han descrit altres sistemes i elements facilitadores de la comunicació amb ajuda.
- d) S'han comprés missatges expressats mitjançant sistemes de comunicació amb ajuda.
- e) S'han aplica els ajustos necessaris en funció de les característiques particulars de les persones usuàries.
- f) S'han utilitza les ajudes tècniques necessàries per al suport a la comunicació.
- g) S'ha justificat la importància de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació en les activitats de suport a la comunicació.
- h) S'ha adequat el missatge segon la persona interlocutora.
- i) S'han pres les decisions adients en l'elecció i el disseny del sistema comunicatiu, així com les estratègies d'implementació més adequades.

RA 5 Implementa les estratègies d'intervenció i el seguiment de les actuacions de suport a la comunicació, emplenant els protocols de registre establerts.

- a) S'han emplenat els protocols de registre com a mitjà d'avaluació de la competència comunicativa de la persona usuària.
- b) S'ha argumentat la importància de transmetre la informació registrada a l'equip interdisciplinari.
- c) S'han establert criteris per verificar el grau de compliment de les instruccions de suport a la comunicació en l'àmbit familiar.
- d) S'ha comprovat la correcta utilització dels elements que componen el sistema de comunicació triat.

- e) S'han identificat protocols de transmissió a l'equip sobre l'adequació del sistema de comunicació triat.
- f) S'han identificat criteris i indicadors per detectar canvis en les necessitats de comunicació.
- g) S'ha argumentat la importància de l'obtenció, registre i transmissió de la informació per millorar la qualitat del treball realitzat.

2.10.3. MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a. Llibre de l'editorial:

- Ed. Altamar. Jèssica Redondo, Mar Gómez, Mª José Esteva y Rosa Mª Olivares. ISBN: 978-84-15309-97-0

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- Real Decreto 1074/2012, de 13 de julio, por el que se establece el título de Técnico Superior en Integración Social y se fijan sus enseñanzas mínimas.
- Orden ECD/106/2013, de 23 de enero, por la que se establece el currículo del ciclo formativo de grado superior correspondiente al título de Técnico Superior en Integración Social.

c. Material complementari

- Basil, C., i Soro-Camats, E. (1996). *Discapacidad motora, interacción y adquisición del lenguaje: Sistemas aumentativos y alternativos de comunicación*. (Guía y vídeos 1, 2, 3, 4) Madrid: MEC-CDC.

d. Webgrafia

[ARASAAC](#) - Portal aragonès de comunicació augmentativa. Conté una àmplia col·lecció de pictografies amb diferents graus d'abstracció.

- [El Buho Boo](#) - Jocs de cause-efecte des del teclat i diverses activitats per entrenar de forma lúdica l'ús del ratolí ..
- [Fungooms](#) - Jocs i activitats senzilles per practicar amb el ratolí.
- [iAutism](#) - Excel·lent recull d'aplicacions, moltes de comunicació augmentativa, per dispositius basats en iOS (iPhone i iPad) i en Android.
- [La Mosqueta](#) - Recull de notícies i petits programes de causa-efecte, encercament, etc., de la Fundació Maresme.
- [Materials educatius](#) - Pàgina de Joaquim Fonoll amb un recull de programes pensats per escoles.

- [OneSwitch](#) - Portal dedicat als jocs accessibles amb un blog propi. Hi podeu trobar molts jocs per commutador.
- [Papunet Games](#) - Pàgina de d'activitats i jocs senzills per practicar amb el commutador o ratolí.
- [Senswitcher](#) - Senzill programa gratuït de causa efecte i encercament. Disponible per descàrrega.

2.11.EMPRESA I INICIATIVA EMPRENEDORA

2.11.1.CONTINGUTS

CONTINGUTS

BlocI : Iniciativa empenedora

U.T1: Vull crear la meva pròpia empresa.

Innovació i desenvolupament econòmic. Principals característiques de la innovació en l'activitat: materials, tecnologia, organització de la producció.

Factors claus dels empenedors. iniciativa, creativitat i formació.

L'actuació dels empenedors en el sector com a treballadors d'una pime relacionada amb la integració social.

L'actuació dels empenedors com a empresaris d'una pime.

L'empresari. Requisits per a l'exercici de l'activitat empresarial.

Definició del pla d'empresa.

Documents del pla.

Pla d'empresa: la idea de negoci en l'àmbit de la integració social.

L'empresa i el seu entorn

U.T. 2. Què he de saber de l'entorn de la meva empresa?

El concepte d'empresa, elements i objectius.

Funcions bàsiques de l'empresa.

L'estructura organitzativa de l'empresa.

L'empresa com a sistema.

Anàlisi de l'entorn general i específic d'una pime del sector.

Relacions d'una pime del sector amb el seu entorn.

Relacions d'una pime del sector amb el conjunt de la societat.

La Responsabilitat Social Epresarial.

El balanç social

U.T.3: L'estudi de mercat

Elements bàsics del mercat

Les fonts d'informació

El màrqueting

Bloc III: Creació i posada en marxa d'una empresa

U.T.4: Quant costa la meva idea i de quins recursos dispo?

Les inversions i les despeses

El pla de finançament.

Les fonts de finançament.

U.T. 5. Serà rendible el meu futur negoci?.

Concepte de comptabilitat i nocions bàsiques.

Anàlisi de la informació comptable.

El pla econòmic financer

Viabilitat econòmica i viabilitat financera d'una pime del sector.

U.T.6: Quin tipus d'empresa m'interessa?.

Tipus d'empresa.

Elecció de la forma jurídica.

U.T.7: Comencen amb el tràmits.

La fiscalitat a les empreses.

Tràmits administratius per a la constitució i posada en marxa d'una empresa.

U.T.8: Quins impostos he de pagar?

La fiscalitat a les empreses

El pla jurídic fiscal

Pla d'empresa: elecció de la forma jurídica, estudi de viabilitat econòmica i financera, tràmits administratius i gestió d'ajudes i subvencions.

Valoració del projecte i conclusions.

U.T.9. Quins documents he d'utilitzar?

L'activitat comercial de l'empresa.

Documents de la compravenda.

Les formes de pagament.

Gestió administrativa d'una empresa relacionada amb la integració social

2.11.2.RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVUACIÓ.

RESULTATS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVUACIÓ:

U.T.1.(R.A. 1)

Reconeix les capacitats associades a la iniciativa emprenedora, analitzant els requeriments derivats dels llocs de treball i de les activitats empresarials.

- S'ha identificat el concepte d'innovació i la seva relació amb el progrés de la societat i l'augment en el benestar dels individus.
- S'ha analitzat el concepte de cultura emprenedora i la seva importància com a font de creació d'ocupació i benestar social.
- S'ha valorat la importància de la iniciativa individual, la creativitat, la formació i la col·laboració com a requisits indispensables per tenir èxit en l'activitat emprenedora.
- S'ha analitzat la capacitat d'iniciativa en el treball d'una persona que treballa en una pime relacionada amb la integració social.
- S'ha analitzat l'exercici de l'activitat emprenedora d'empresari que s'iniciï en el sector de la integració social.
- S'ha analitzat el concepte de risc com a element inevitable de tota activitat emprenedora.
- S'ha analitzat el concepte d'empresari i els requisits i actituds necessaris per exercir l'activitat empresarial.
- S'ha descrit l'estratègia empresarial relacionant-la amb els objectius de l'empresa.
- S'ha definit una determinada idea de negoci, que servirà de punt de partida per a l'elaboració d'un pla d'empresa.

U.T.2-3(R.A. 2)

- **Defineix l'oportunitat de creació d'una petita empresa, valorant l'impacte sobre l'entorn d'actuació i incorporant valors ètics.**
- S'han descrit les funcions bàsiques que es duen a terme en una empresa i s'ha analitzat el concepte de sistema aplicat a l'empresa.
- S'han identificat els principals components de l'entorn general que envolta l'empresa, en especial l'entorn econòmic, social, demogràfic i cultural.
- S'ha analitzat la influència en l'activitat empresarial de les relacions amb els clients, amb els proveïdors i amb la competència com a principals integrants de l'entorn específic. S'han identificat els elements de l'entorn d'una pime relacionada amb la integració social.
- S'han analitzat els conceptes de cultura empresarial i imatge corporativa, i la seva relació amb els objectius empresarials.
- S'ha analitzat el fenomen de la responsabilitat social de les empreses i la seva importància com un element de l'estratègia empresarial.
- S'ha elaborat el balanç social d'empreses del sector, i s'han descrit els principals costos socials en què incorren aquestes empreses, així com els beneficis socials que produeixen.

- S'han identificat, en empreses relacionades amb la integració social, pràctiques que incorporen valors ètics i socials.
- S'han identificat, en empreses del sector, pràctiques que incorporen valors ètics i socials

U.T.4.(R.A. 3) Realitza activitats per a la constitució i posada en marxa d'una empresa, seleccionant la forma jurídica i indicant les obligacions legals associades.

- S'han analitzat les diferents formes jurídiques de l'empresa.
- S'ha especificat el grau de responsabilitat legal dels propietaris de l'empresa en funció de la forma jurídica triada.
- S'ha diferenciat el tractament fiscal establert per a les diferents formes jurídiques de l'empresa.
- S'han analitzat els tràmits exigits per la legislació vigent per a la constitució d'una pime.
- S'ha fet una recerca exhaustiva de les diferents ajudes per a la creació d'empreses del sector a la localitat de referència.
- S'ha inclòs en el pla d'empresa tot el que es refereix a l'elecció de la forma jurídica, estudi de viabilitat economicofinancera, tràmits administratius, ajudes i subvencions.
- S'han identificat les vies d'assessorament i gestió administrativa externs existents a l'hora de posar en marxa una pime.

U.T 5-6-7-8-9-(R.A. 4) Realitza activitats de gestió administrativa i financera d'una pime, identificant les principals obligacions comptables i fiscals i complimentant la documentació.

- S'han analitzat els conceptes bàsics de comptabilitat, així com les tècniques de registre de la informació comptable.
- S'han descrit les tècniques bàsiques d'anàlisi de la informació comptable, en especial pel que fa a la solvència, liquiditat i rendibilitat de l'empresa
- S'han definit les obligacions fiscals i s'han diferenciat els tipus d'impostos aplicables en el calendari fiscal.
- S'han identificat els principals instrument de finançament bancari.
- S'ha complimentat la documentació bàsica de caràcter comercial i comptable (notes de comanda, albarans, factures, lletres de canvi, xecs) per a una pime del sector, i s'han descrit els circuits que aquesta documentació recorre a l'empresa.
- S'ha inclòs l'anterior documentació en el pla d'empresa.

2.11.3.MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a.Llibres de diferents editorials

- SALINAS, J.M., GANDARA, F.J., ALONSO,A.: *Empresa i Iniciativa Emprenedora*. Editorial Mcgrawhill. ISBN: 84-481-9658-9

- *Empresa i Iniciativa Emprenedora*. Editorial Edebé. ISBN: 978-84-683-3371-7
- CALDAS, M.E., CARRION, R., HERAS, M.J.: *Empresa i Iniciativa Emprenedora*. Editorial Editex. ISBN:9788491610168

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- Llei 20/2007, de 11 de juliol, de l'Estatut del treball autònom
- Llei 6/2017, de 24 de octubre, de Reformes Urgents del Treball Autònom

c. Material complementari

[Guió del pla d'empresa](#)

d. Webgrafia

- CREA TU EMPRESA : <http://www.ipyme.org/es-ES/Cre>
- PORTAL DEL AUTÓNOMO. <http://www.ipyme.org/es-ES/PortalAutonomo/Paginas/Portal-Autonomo.aspx>
- Unió de Cooperatives de Treball Associat de les Illes Balears.

<http://uctaib.coop/>

2.12. SUPORT A LA INTERVENCIÓ EDUCATIVA

2.12.1. CONTINGUTS

Caracterització del suport a la intervenció educativa.

- Alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu.
- La integració en l'àmbit educatiu.
- Anàlisi de la legislació vigent en matèria d'integració escolar.
- Nivells de concreció curricular.
- Identificació dels elements bàsics del currículum.
- Documents de programació del centre educatiu.
- El pla d'atenció a la diversitat.
- L'equip interdisciplinari en l'atenció a les necessitats específiques de suport educatiu.
- Paper del tècnic superior en Integració Social en la intervenció educativa.

Organització del suport a la intervenció educativa.

- Adaptacions curriculars.
- Identificació de necessitats específiques de suport educatiu. Adaptacions més freqüents.
- Els processos d'ensenyament – aprenentatge de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu.
- Identificació dels principis psicopedagògics que sustenten la intervenció educativa amb l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu.
- Programació d'activitats.
- Paper de les activitats complementàries i extraescolars en la integració escolar.

Desenvolupament d'activitats de suport en la intervenció educativa.

- Organització de l'espai i del temps en el desenvolupament de les activitats.
- Assignació d'espais, temps i recursos materials d'acord amb la planificació de la intervenció educativa.
- Recursos curriculars.
- Utilització d'ajudes tècniques.
- Aplicació de normes de prevenció d'accidents i higiene dins l'aula.

- Valoració de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació en el suport a la intervenció educativa.

Realització del seguiment del procés de suport a la intervenció educativa.

- L'avaluació del procés de suport a la intervenció educativa. Tipus, funcions, tècniques i instruments d'avaluació.
- Selecció i elaboració d'instruments d'avaluació.
- Emplenament d'instruments d'avaluació.
- Interpretació i transmissió de la informació obtinguda dels processos d'avaluació.
- Predisposició a l'autocrítica i autoavaluació.

2.12.2.RESULTATS D'APRENENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ.

RA1. Caracteritza el suport a la intervenció educativa, relacionat aquest amb les competències i l'àmbit d'actuació del tècnic en el centre escolar.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han identificat les persones susceptibles d'intervenció per part del tècnic, en el context educatiu.
- b) S'han descrit les estructures organitzatives dels centres que tenen alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu.
- c) S'ha analitzat la legislació vigent en relació amb l'atenció a la diversitat en els centres educatius.
- d) S'han identificat els diferents nivells de concreció curricular i els elements bàsics del currículum.
- e) S'ha relacionat la intervenció educativa dirigida a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu, amb el projecte educatiu i els documents de programació del centre.
- f) S'han identificat les característiques, objectius, organització i funcionament dels programes d'atenció a la diversitat.
- g) S'ha identificat l'estructura organitzativa i funcional de l'equip interdisciplinari d'atenció a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu.
- h) S'ha identificat l'àmbit d'actuació del tècnic en el context de l'atenció a la diversitat en els centres educatius.
- i) S'ha valorat la importància de la planificació i el treball en equip en el procés d'intervenció educativa.

RA2. Organitza el suport a la intervenció educativa, aplicant les directrius de l'equip interdisciplinari i els principis d'inclusió i individualització.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit l'estructura i els elements d'una adaptació curricular.
- b) S'han relacionat les necessitats educatives específiques de suport educatiu amb les adaptacions curriculars requerides.
- c) S'han identificat les activitats a realitzar amb l'alumnat, analitzant les adaptacions curriculars individuals.
- d) S'han aplicat tècniques per a la programació d'activitats de suport a la intervenció educativa, atenent als principis d'inclusió i individualització.
- e) S'han seleccionat criteris metodològics d'acord amb els objectius de la institució, el marc curricular i les necessitats i interessos de l'alumnat.
- f) S'han identificat les mesures d'accés al currículum establertes en una adaptació curricular.
- g) S'ha valorat el paper de les activitats complementàries en la integració escolar.
- h) S'han descrit les funcions del tècnic per a promoure la participació en les activitats complementàries de les persones destinatàries.

RA·. Desenvolupa activitats de suport a la intervenció educativa, adequant els materials curriculars a les directrius de l'equip interdisciplinari i les necessitats de l'alumnat.

Criteris d'avaluació:

- a) S'ha organitzat l'espai i el mobiliari, atenent als criteris establerts en la programació i a les característiques dels destinataris.
- b) S'ha seqüenciat l'activitat, atenent a la temporalització establerta en la programació.
- c) S'han seleccionat materials curriculars d'acord amb les directrius establertes per l'equip interdisciplinari.
- d) S'han adequat els materials curriculars a les característiques de l'alumnat.
- e) S'han aplicat criteris d'organització de l'espai, de materials i de mobiliari que garanteixen l'accessibilitat i l'acompliment de les normes de seguretat i higiene.
- f) S'han identificat ajudes tècniques per a afavorir l'autonomia dins l'aula.
- g) S'ha valorat l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació en l'adaptació de materials curriculars a les característiques de l'alumnat.
- h) S'ha sensibilitzat a tothom que intervé en el procés educatiu de la importància de generar entorns autònoms.

RA4. Realitza el seguiment dels processos de suport a la intervenció educativa, transmetent la informació a l'equip interdisciplinari o al tutor o tutora de l'alumnat per les vies establertes.

Criteris d'avaluació:

- a) S'han descrit les tècniques i instruments per al control i seguiment dels suports a la intervenció.
- b) S'han identificat les activitats d'avaluació del programa educatiu.
- c) S'han seleccionat les estratègies i tècniques d'avaluació de les activitats de suport a la intervenció educativa.
- d) S'han identificat indicadors d'avaluació en les adaptacions curriculars de la intervenció educativa.
- e) S'ha valorat la importància de l'avaluació en els diferents moments del procés.
- f) S'han utilitzat instruments d'avaluació en l'aplicació de tècniques de prevenció d'accidents a l'aula.
- g) S'ha interpretat la informació obtinguda dels diferents instruments.
- h) S'ha argumentat sobre la importància del procés de seguiment de l'activitat del tècnic i de l'eficàcia de la intervenció.

2.12.3.MATERIALS DIDÀCTICS RECOMANATS

a.Llibres de diferents editorials

- Alonso,M., Bejeran, F., Rey de Viñas, S. Suport a la intervenció educativa. Editorial Altamar, 2015 Barcelona.

b. Normativa estatal i pròpia de la CCAA .

- *Real Decreto 1074/2012, de 13 de julio, por el que se establece el título de Técnico Superior en Integración Social y se fijan sus enseñanzas mínimas.*
- Orden ECD/106/2013, de 23 de enero, por la que se establece el currículo del ciclo formativo de grado superior correspondiente al título de Técnico Superior en Integración Social.

- Decret 39/ 2011, de 9 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics.

c. Lectures obligatòries.

- Muntaner, J. *L'educació inclusiva: una realitat possible*. Abril 2013. http://cantabou.cepinca.cat/2013/06/leducacio-inclusiva-una-realitat_17.html
- Programes d'escolarització compartida (PISE, ALTER) Instruccions curs 2017-18. Conselleria d'educació i Universitat. Direcció General innovació i comunitat educativa.
- Decret 39/ 2011, de 9 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics.

d. Material complementari.

- Pla d'Atenció a la Diversitat. Escola Mata de Jonc. <http://www.matadejonc.cat/IMG/pdf/pad.pdf>
- Pla d'Atenció a la Diversitat. IES Josep Maria Llompart. http://iesllompart.cat/files/docs_centre/1617/PAD_DEF.pdf
- Pujolàs i Masset, P. *La inclusió escolar i estratègies per fer-la possible*. Gener 2017. http://www.xtec.cat/crp-santacolomaf/conferencies/la_inclusio_escolar_article.pdf
- Gómez Masdevall, M^a teresa. *Estratègies d'intervenció amb alumnat amb altes capacitats*.
- Valentí casadellà, Anna. *Les Comunitats d'Aprenentatge com a model educatiu de l'escola del segle XXI*. https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2013/112280/Anna_Valenti.pdf

e. Webgrafia.

- <http://www.matadejonc.cat/IMG/pdf/pad.pdf>
- http://iesllompart.cat/files/docs_centre/1617/PAD_DEF.pdf
- http://www.xtec.cat/crp-santacolomaf/conferencies/la_inclusio_escolar_article.pdf
- http://cantabou.cepinca.cat/2013/06/leducacio-inclusiva-una-realitat_17.html
- http://www.caib.es/sites/diversitat/ca/PISE_ALTER/
- <http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0066/990c46f3-c88b-4b9f-93a0-edfa61fb0bbe/1953m.pdf>
- https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2013/112280/Anna_Valenti.pdf

3. EL FORMAT DE LA PROVA

L'estructura de les proves serà la següent:

1. Cada examen estarà estructurat en dues parts:
 - a. PART TEÒRICA: Consta de:
 - Una prova tipus test, les preguntes de la qual poden ser vertader-fals o amb vàries opcions de resposta. Les preguntes errònies descomptaran la puntuació que s'indiqui a la prova damunt de les correctes. Hi sol haver entre 30 i 40 preguntes tipus test aproximadament.
 - Preguntes a desenvolupar, hi sol haver de 2 a 4 preguntes.
 - a. PART PRÀCTICA: consistirà en resoldre un cas pràctic o diferents supòsits pràctics.
2. A cada part s'especificarà la seva puntuació així com també la penalització per pregunta errònia en el tipus test.
3. Cada part de l'examen (tant la teoria com la pràctica) ha d'estar aprovada per poder superar la prova. A cada part s'especificarà quina és la puntuació que s'ha d'obtenir per superar-la o si no s'especifica res implica que s'ha d'obtenir al manco la meitat de la puntuació que val. És a dir, si una part val 4 punts, s'ha d'obtenir com a mínim un 2 per poder sumar l'altra part i poder aprovar l'examen.

4. EL CALENDARI DE LES PROVES LLIURES

Segons indica la Resolució anual, les proves lliures es realitzen, en general, al mes de maig. Es publicarà el calendari concret com a mínim 20 dies abans de l'inici de les proves al tauló d'anuncis de l'institut destinat a aquesta informació i a la pàgina web. En aquest calendari es podrà consultar la data de realització de la prova, la data de publicació de notes i la data, hora i lloc de revisió (resultats provisionals i definitius).

Prèviament a l'inici de les proves hi haurà una xerrada informativa per a l'alumnat que s'hi ha matriculat. Aquesta xerrada té com a objectiu resoldre els dubtes que puguin tenir els matriculats i orientar-los. Al mateix tauló on es publicarà el calendari d'exàmens s'indicarà l'hora i data exactes de la xerrada.

IMPORTANT.

- Si s'arriba tard a l'examen l'alumne només podrà gaudir del temps establert al calendari d'exàmens per realitzar la prova. En cap cas podrà entrar un alumne si prèviament algun dels presents ja ha abandonat la sala.

5. MATERIALS NECESSARIS PEL DIA DE LA PROVA

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Educació i Cultura

Institut d'Educació Secundària
Mossèn Alcover

Els materials necessaris s'indicaran per a cada mòdul i es publicaran el mateix dia que s'especifiqui la data i el lloc d'examen.

Per poder fer l'examen s'ha de dur el DNI, un bolígraf blau i/o negre i corrector. No es corregiran proves escrites a llapis.

Pel mòdul de FOL I EIE s'ha de duu calculadora.